

آفاقي سَير

پيگمبار: "بازارِ حق" جي حوالي ۾
Ketabton.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ)

(سورة النمل: ٦٩)

ليكوال: اعجازالحق "محرابي"

١٤٠٢ لمریز كال

د کتاب پېژندنه

(يونليک)

د کتاب نوم: آفاقي سَير

ليکوال: اعجازالحق "محرابي"

کتونکی: استاد فرهاد "جلالزی"

کمپيوټري چارې: اعجازالحق "محرابي"

د چاپ کال: ۱۴۰۲ لمریز کال

برېښنالیک: ejazulhaqmehrabi888@gmail.com

ڊالِي!

خپله دا وږه غونډې هڅه مې په ډېره مينه او احترام سره د ژوند دوو
لويو شتمنيو، گران پلارجان او گراني مورجاني ته ډالِي کوم.

په مينه

اعجازالحق "محرابي"

دا کتاب مي ولي وليکه؟

له کوچينوالي څخه مي دا عادت درلود چې کله به کوم مسافر له سفر څخه بېرته کور ته راغی، په بېره سره به يې پوښتنې ته ورغلم؛ ډېر به دې ته لېواله وم ترڅو د نوموړي د سفر له خاطراتو، ليدلي حالات، تجربو او په ورته موضوعاتو ځان پوه کړم. د نوموړي کس د سفر د ټولو ويل شويو حالاتو انځور به مي ډېر وخت په ذهن کې و او هيله به مي دا وه چې څنگه همدا نورو خلکو ته په ښه توگه بيان او ولېږدوم ترڅو خلک هم ترې خبر شي او په خپلو سفرونو کې ترې گټه واخلي. د خلکو د سفرونو د تجربو، ليدلي حالات او احوال باندې ځان پوهول مونږ ته د سفر په اړه پيليز مالومات راکوي او زمونږ د سفر د لارښووالي لپاره ډېر گټور کيدای شي.

د خلکو د سفرونو په اورېدو ډېر وخت تېر شو چې بلاخره الله پاک دا توفيق را په برخه کړ ترڅو سفر ته مخه کړم او د خلکو اورېدلې کيسې او ويلي حال په سترگو ووينم چې په دې سره مي د فکر هغه موجود ابهامات حقيقت ته بدلون وموند. رښتيا يې ويلي دي: تجربه د علم پلار دی. د خلکو د سفر تجربې اورېدل د سفر لپاره داسې تشبیه ورکولای شو لکه په پوهنتون کې چې د لومړي کال محصلين د هرې رشتې لپاره د بنسټونو مضمون لولي.

د دې اثر (يونليک) د ليکنې له اساسي موخو څخه د سفر په هکله پر اړينو مقدماتو، لارو چارو باندې ځان پوهول او د سفر ماهيت ته د قرآن او نبوي احاديثو په رڼا کې اشاره کول دي.

زه اعجازالحق محرابي د ايران هېواد د اصفهان پوهنتون محصل يم.

دغه کتاب (يونليک)، د ايران هېواد فارس ولايت (شيراز ښار) ته د سفر د ليدلي

حال او تجربو پر بنسټ، ليکل شوی دی.

دا سفر د ۱۴۰۲ لمريز کال، د سلواغې مياشتې په ۸ نېټه باندې، د دوو ورځو لپاره ترسره شو.

په دې سفر کې د ياد پوهنتون څخه زما مل مخلص ملگري.

- استاد عبیدالله غزنوي (د خصوصي حقوقو د دکترا محصل)
- آصف الله آرین (د نړيوالو اړیکو د ماسټري پروگرام محصل)
- شکرالله محمودي (د جزا او جرم پېژندنې د ماسټري پروگرام محصل)
- امين الله کوهي (د نړيوالو اړیکو د ماسټري پروگرام محصل)

په دې کتاب کې ټول ذکر شوي موضوعات، زما د شخصي تجربو او ليدلي حال، نچور دی.

همدارنگه ذکر شويو موضوعاتو ته د قرآن کریم او احاديثو له نظره هم رڼا اچول شوې ده.

په درنښت

اعجازالحق "محرابي"

مننه او کور ودانی!

په لومړي کې، د خپل خالق الله (جل جلاله) څخه ډېر شکر او مننه کوم چې ماته يې دا وړتيا را په برخه کړه ترڅو مې وکولای شول دا کتاب (يونليک) وليکم.

په دوهم قدم کې، د خپلې قدرمنې کورنۍ څخه ډېره مننه کوم چې تل يې د علم په ډگر کې زما مالي او معنوي ملاتړ کړی او کوي.

په دريم قدم کې، د خپل خوږ او قدرمن استاد فرهاد "جلالزي" څخه د زړه له تله مننه کوم چې تل له ما سره د لېکنې او ژباړې په برخه کې مرسته کوي او تل مې هڅوي، مثبت انگېزه او انرژي راکوي او زما د ليکنو کتنه په پوره مهنت او خواري سره، ترسره کوي.

په درنښت

اعجازالحق "محرابي"

د دې کتاب لوستل خورا گټور دي!

الله تعالی د هر انسان په خټه کې د خیرنې، پنځونې او پلټنې ځواک ایښی دی. زیارکښ، هوډمن، د فکر او اند خاوندان تل د ښو په لټه کې وي، نورو ته د هوساینې او سوکالی د برابرولو لپاره، شپه او ورځ لگیا وي او د خیرنو په هر ډگر کې د حیرانوونکو پرمختیاوو پر لور، گامونه پورته کوي.

ویارم چې بیا هم ځوان، تکړه او با استعداد لیکوال ښاغلي اعجازالحق محرابي د خپل تازه لیکل شوي اثر، د کتنې لپاره فرصت راکړ. د ښاغلي محرابي دغه زیار او هڅه ما ته دا هیله لا پیاوړې کړه، چې د پښتو ژبې ځوان لیکوالان، مینه لري چې د دوی ژبه هم، د نورو ژبو په څېر، علمي پانگه ولري. دا کتاب چې ښاغلي محرابي صاحب لیکلی (آفاقي سير) نومېږي او د یونلیک په قالب کې لیکل شوی دی.

ژوند هم د یوه کوچني مگر خورا مهم سير حیثیت لري، هغه سير چې اړینې موخې تعقیبوي او په پای کې یې پایله، برخلیک ټاکونکې وي. سفر کول او له یوه ځایه بل ځای ته تلل پر ارواپوهنې سربېره، ډېرې داسې علمي، اجتماعي، فرهنگي، اقتصادي او فلسفي ښېگنې لري، چې پر انسانانو یې ښیندي، تر دې حده چې سنت اگوستین وايي: (نړۍ د یوه کتاب په څېر ده، او هغه کسانو چې سفر یې نه وي کړی، یوازې یوه پاڼه یې لوستلې ده).

هر انسان د خپل تکامل لپاره اړ دی چې سفر وکړي، نو څومره به ښه وي چې د سفر د ډولونو، مخینې، نزاکتونو، او له سفر څخه د گټې او خوند اخیستلو په هکله

پوه شو! له نېکه مرغه چې دغه پوهه ښاغلي اعجازالحق محرابي، د دې اثر په واسطه تر مونږه رارسوي.

دا چې محرابي صاحب د سفر د گټو، موخو، ډولونو او خوندونو په هکله، په زړه پوري مالومات راټول کړي، پرې خوښ يم او نوموړي ته د لا ډېرو برياوو او همدارنگه پښتو ادب ته د خدمت هيله لرم. په پای کې غواړم د ښاغلي ابن بطوطه په ارزښتناکه وينا، خپلې ليکنې ته د پای ټکی کېږدم چې وايي: (ممکن د سفر په پيل کې د ويلو لپاره هېڅ خبره و نه لری؛ مگر سفر، په پای کې له تاسو څخه ليکوال جوړوي).

په درنښت

فرهاد "جلالزی"

۱۴۰۲ - ۱۲ - ۲۴

لړليک

- ۱ ..... سريزه
- ۲ ..... د قرآن او عيني ليدلوري له نظره د سفر فلسفه
- ۳ ..... سير او سياحت
- ۶ ..... د سفر د پيل څرنگوالي
- ۷ ..... د سفر ورځ، يک شنبې، د سلواغې مياشتې ۸ نېټه
- ۱۱ ..... لومړۍ ورځ
- ۱۲ ..... حضرت حافظ (رح) څوک دی؟!
- ۱۳ ..... لسان الغيب په څه مانا؟!
- ۱۴ ..... د پورتنې فال تفسير:
- ۱۵ ..... حضرت سعدي (رح) څوک دی؟!
- ۱۷ ..... زنديه حکومت
- ۱۷ ..... د کریم خان زند د ارگ ظاهري حالت!
- ۲۰ ..... دويمه ورځ
- ۲۰ ..... تخت جمشيد؟!
- ۲۵ ..... نقش رستم، شيراز؟!
- ۲۶ ..... د سفر د رامنځته کېدو مفکوره
- ۲۸ ..... د سفر ډولونه، موخې او ځانگړتياوې
- ۲۸ ..... علمي (تحقيقي) + فرهنگي
- ۲۸ ..... ځانگړتياوې
- ۲۸ ..... تفريحي سفر

- ۲۸ ..... خانگړ تياوې
- ۲۹ ..... سياحتي (زيارتي) سفر
- ۲۹ ..... خانگړ تياوې
- ۲۹ ..... زمونږ سفر فارس ولايت (شيراز ښار) ته!
- ۳۰ ..... علمي
- ۳۱ ..... فرهنگي:
- ۳۱ ..... سياحتي (زيارتي).
- ۳۲ ..... زيارتي:
- ۳۳ ..... تفريحي:
- ۳۳ ..... د سفر ملگري
- ۳۶ ..... د سفر مديريت
- ۳۶ ..... مالي:
- ۳۸ ..... زماني:
- ۳۸ ..... د تعامل له اړخه:
- ۳۹ ..... د سفر تجملي اړخ
- ۴۱ ..... ډالۍ
- ۴۳ ..... پيامونه
- ۵۵ ..... پايله!
- ۵۷ ..... ماخذونه
- ۵۹ ..... د سفر انځوريز څخوږه

سريزه

د قرآن كريم، د دې آيت په مصداق، (سَرِّيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ). سفر په ډوه ډوله وپشل شوی دی: آفاقي او انفيسي سفر. آفاقي سفر (سير): هغه سفر ته ويل کيږي چې مسافر د نړۍ ظاهري ليدو او کتو ته مخه کوي او يا هم که داسې ووايم بده به نه وي چې د خپل نفس يا منځني وجود بهر ته سفر کوي ترڅو د الله (جل جلاله) د مخلوقاتو مطالعې ته په ظاهري بڼه کتنه وکړي. که آفاقي سفر ته د مثال په قالب کې کتنه وکړو په دې مانا: کله چې غواړئ آفاقي سفر وکړئ، نو طبيعي خبره ده چې تاسو به د الله (جل جلاله) د مختلفو مخلوقاتو څخه، څه د انسان په بڼه، څه د حيوان په بڼه او څه د طبيعت په بڼه وي، ليدنه وکړئ، د بېلابېلو فرهنگونو، جغرافياوو، شخصيتونو، طبيعي زېرمو او مناظرو، ځنگلونو او د کابيناتو د منظم او ښکلي خلقت او داسې نورو مواردو څخه به خبر شئ او په دې به پوه شئ چې په رښتيا هم د دې ټولو د رامنځته کولو او کنټرولولو تر شا حتما څوک شته، چې هغه مبارک ذات الله (جل جلاله) دی. د ظاهري سفر پر وړاندې، باطني سفر دی چې انسان په دې ډول سفر کې يوازې د خپل وجود او باطن مطالعې ته کتنه او په اړه يې فکر کوي .

د پورتنیو موضوعاتو د مطالعې په پايله کې، مونږ هم يوه ډله ملگري، د الله (جل جلاله) د خلقت د مطالعې په پار، د ايران هېواد فارس ولايت (شيراز) ښار ته سفر وکړ او د دې سفر په پايله کې مو د پورتنیو موضوعاتو حقيقت په عيني توگه وليدو او دا سفر د دې باعث شو ترڅو تاسو قدرمنو لوستونکو ته خپلې تجربې او ليدلې حال د دې کتاب په وړاندې کولو سره شريک کړم. هيله مې دا ده چې دا کتاب ستاسو لپاره گټور واوسي او ستاسو د اطلاعاتو په زياتوالي کې مرسته وکړي.

د قرآن او عيني ليدلوري له نظره د سفر فلسفه

الله پاک د سفر په اړه فرمايي:

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) (القرآن - عنكبوت: ۲۰).

دوی ته ووايه: په ځمکه کې وگرځئ، او وگورئ چې الله (جل جلاله) د پيداښت پيل په څه ډول کړی دی، بيا به الله (جل جلاله) دوهم ځل هم ژوند در په برخه کړي، دا يقيني ده چې الله (جل جلاله) په هر څه قدرت لري. (ژباړه)

الله تعالی د یاد آیت په لومړۍ برخه کې، خلکو ته د (آفاقي سير) په هکله د معاد په موضوع کې دعوت ورکوي، حال دا چې مخکینی آیت بيا د (انفسي سير) جنبه لري. (عنكبوت: ۱۹)

الله تعالی فرمايي: دوی ته ووايه په ځمکه کې وگرځئ، د رنگارنگو ژوندي موجوداتو ليدنه وکړئ، د مختلفو قومونو او ټولنو ځانگړنې مطالعه کړئ او په دې فکر وکړئ چې الله تعالی لومړنی خلقت په څه ډول رامنځته کړی؟! (قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ).

ورپسې، هماغه الله (جل جلاله) چې د دې قدرت لري چې دا ټول مختلف قومونه او رنگارنگ موجودات پيدا کړي، د آخرت نشأه به هم رامنځته کوي. (ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ).

خلاصه دا چې د پورتنیو آیاتو د تفسير په پایله کې؛ سفر په دوه ډوله دی.

- ظاهري (آفاقي سير)
- باطني (انفسي سير)

په پورتنی آیت کې، الله تعالی خپلو بندگانو ته د آفاقي سفر په هکله وایي، حال دا چې په قرآن کې داسې نور مبارک آیتونه هم شته چې الله تعالی بندگانو ته د (انفسي سير) په هکله توصیه کوي؛ چې افضل یې هم انفسي سير (باطني سفر) دی.

په الرسالة القشيرية کې راځي: (په زرگونو به ووينئ چې سفر ته زړه ښه کوي، خو ډېر کم به ووينئ، چې د زړونو سفر وکړي (انفسي سفر) (ژباړه).

سير او سياحت

دنيا له ډېرو ښايسته شيانو او ښکليو خيزونو څخه ډکه ده. په نړۍ کې ډېر خوندونه او پټ لذتونه شته، آفاق د بېلابېلو نندارو او رنگارنگ تماشو يوه سينما ده، لاکن غرځېدلې سترگې، روښانه نظر، لټوونکي دماغ او سربېره پردې سير او سياحت، گرځېدل او راگرځېدل حرکت او خوځېدل غواړي، د خدای په مخلوقاتو او پيدايښت کښې يو شى هم بې فايدې او بې مزې نشته، هر شى او هر څېز د يو مقصد لپاره پيدا شوى دى، لاکن ټول عمر پلټنه او څېړنه غواړي تر څو چې د کایناتو د پيدايښت ښېگڼې را برڅېره او څرگندې شي. د دنيا د رنگارنگ خوندونو او پټو رازونو د څرگندولو لپاره د ځمکې پر مخ گرځېدل او راگرځېدل يوه ضروري خبره ده.

الله پاک هم په همدې هکله په خپل مبارک کلام قرآن کې فرمايي:

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ) (سورة النمل: ٦٩)

د ځمکې سير او سياحت، د ملکونو ليدل کتل، د دنيا لټول د لويو خلکو يو لوى او ستر کار دى. څومره نوي مالومات، نوې څرگندونې او نوې پلټنې چې د گرځېدو او سياحت په پايله کې لاس ته راځي، په بل صورت کې لاس ته نشي راتلاى.

د دنيا لويو خلکو او سترو پوهانو تل په گرځېدو او د ځمکې پر مخ په لټون، عمر تېر کړی دی او ډېر غوره مالومات او آثار يې موندلي او ډېرې پتې خزاني يې را برځېره کړي دي. نوې ځمکې يې موندلي دي او د بني آدم د پوهې او علم د زياتېدو لپاره يې د حساب وړ خدمتونه کړي دي.

د مثال په توگه، له يونانه د مورخينو پلار هېروډوت، تقريبا په (۴۰۰ مخکې له م.) کښې د آسيا له مهمو برخو څخه ليدنه وکړه او ډېر تاريخي او جغرافيايي مالومات يې راټول کړل. تر ده وروسته (بطلیموس) هم يو نوميالی سياح او سيلاني تېر شوی دی.

په اوومه عيسوي پېړۍ کښې (هيوان تسانگ)، يو مشهور چيني سياح و چې په منځنۍ آسيا او هند کښې يې څو کاله په گرځېدو او سياحت تېر کړل، په پای کې يې خورا ډېر مالومات راټول کړل او راتلونکو خلکو ته يې ارمغانونه پرېښودل.

په مسلمانانو کښې هم سياحين او گرځنده خلک تېر شوي دي چې تر ټولو مشهور کس (ابوعبدالله محمد بن عبدالله بن محمد بن ابراهيم لَوَاتِي طَنْجِي) معروف په (ابن بطوطه) دی. نوموړی د مراکش په طنجه ښار کې زېږېدلی دی. ابن بطوطه خپل سفر په ۷۲۵ ق. د مکې په لور پيل کړ او په دې سره مصر، شام، فلسطين، حجاز، عراق، خراسان، ايران، يمن، بحرین، ترکستان، بين النهرين او د هند ځينو برخو ته، چين، جاوه، د اروپا ختيځ، د افريقا ختيځ ته، د سفر کولو په پايله کې بلاخره د مراکش مغرب کې شاه ابو عنان فارس (د بني مریم له شاهانو څخه) ته ورغلو.

د ابن بطوطه (رح) سفرونو ۲۷ کاله (۱۳۲۵ - ۱۳۵۲ م) دوام وکړ او په پای کې، په ۷۷۹ ق. / ۱۳۷۷ م. کې ومړ.

ابن بطوطه تقريبا د مارکو پولو هم عصر و، خو د مارکو پولو درې برابره يې سفر کړی دی (۱۱۷۵۰۰ کیلومتره). ابن بطوطه د بشري تاريخ تر ټولو لوی ګرځندوی پېژندل کيږي.

ابن بطوطه (رح) د خپلو سفرونو په پای کې يو لوی تاريخ هم ليکلی چې په عربي کښې يو مشهور تاريخ دی.

اسلامي عالمانو د دې امر مطابق چه (اطلب العلم و لو کان بالصين) په علم پسې د ځمکې مخ لټولی او لرې لرې سفرونه يې کړي دي. په ځانګړې توګه څومره سياحتونه يې چې د احاديثو د لټولو او صحيح کولو لپاره کړي دي؛ له هغو څخه د تاريخ کتابونه ډک دي.

په اروپا کې سَير او سياحت له ډېرو لاسته راوړنو او کشفیاتو سره مل و چې پيل يې له پرتګال څخه وشو. په څوارلسمه عيسوي پېړۍ کښې (کريستف کلمب) د سمندر په سياحت ووت، په يوه وړه کښتۍ کښې کېناست او د سمندر لويو څپو ته يې ځان وسپاره ده غوښتل چه هندوستان ته لاړ شي، لاکن نوې دنيا ته ووت او د امريکې ځمکه يې کشف کړه چې نن د مدنيت يو روښانه مرکز دی. اروپايانو چې د سَير او سياحت گټې ولېدلې، لکه د ميږيو په څېر ټول په دنيا را خپاره شول، په دې سلسله کښې پرتګاليانو، هسپانويانو، انګريزانو، فرانسويانو، جرمنيانو او نورو په وچه، لنده او هوا کښې ډېر سياحتونه وکړل، ډېرې ځمکې يې وموندې، د سکندر ظلمونو ته ورسېدل، په (ارض تسعين) يې خپل بيرغونه ودرول، په شمالي او سويلي قطبونو کښې وګرځېدل، د هماليې آسمان ښکلونکو څوکو ته وختل، د پامير لوړې ځمکې او د کوه قاف (البرز) په سر يې د نوح (ع) د کښتۍ درې وموندې، د افريقا اوښي صحراګانې يې د پښو لاندې کړې، په اوبو کښې د سمندر تلونو ته کوز شول، په هوا کښې دېرش زره فوټه پورته وختل، د ځمکې پر

مخ ترې کوم پټ حای پاتې نشو. د دې گرځېدنو په برکت علم پرمختگ وکړ، د انسان دماغ حیرت ناکې کارنامې وښودلې، د گرځېدو او سیاحت شوق نوې اختراع گانې منځته را وویستلې، الوتکې، سمندري جهازونه، د گرځېدو او تگ راتگ ډول ډول وسیلې جوړې شوې. دا ټول شيان د دې لپاره ساز شول چې نور هم انسان په دنیا کښې ښه وگرځي، ښه سیاحت او ښه پلټنه وکړي او د قدرت اسرار ځانته مالوم کړي. په اصل کښې اروپایانو په (قل سیرو فی الارض) باندې پوره عمل کړی او لا ورپسې لگیا دي. اوس یې سپورمۍ ته سیاحتونه پیل کړي او هره ورځ اورو او وینو چې څه پرمختگونه چې نه کوي. خلاصه دا چې، سیر او سیاحت، گرځېدل را گرځېدل د علم د زیاتېدو، د تجربې پیدا کېدو او د مالوماتو د ډېرېدو یوه لویه ذریعه او د پرمختگ یوه پخه لاره ده.

په دې هکله شاعر څه ښه ویلي.

په کیسو مطلب موند نشې پسې پاڅه - له گفتاره چا کردار موندلی نه دی.

د سفر د پیل څرنگوالی

دا سفر د ۱۴۰۲ لمريز کال، د سلواغې میاشتې په ۸ نېټه، د یک شنبې په ورځ باندې، د دوو ورځو لپاره ترسره شو.

لومړی، یوه ورځ د مخه د شنبې په ورځ مو یاد ښار ته د یک شنبې ورځې د ۱۱ بجو لپاره د بس ټکټ وکړ او د هر ټکټ بیه (۲۱۵۰۰۰ تومان معادل ۲۸۰ افغانۍ) و. د ټکټ اخیستلو سره سم، د سفر د لا ښه مدیریت او همغږي په پار مې د واټسپاپ یو گروپ جوړ کړ، د واټسپاپ د گروپ نوم (Shiraz Tour) و. د دې گروپ د رامنځته کېدو هدف، د سفر په اړه د ټولو اطلاعاتو شریکول او همدارنگه

د سفر په اوږدو کې د هر ډول خاطراتو، انځورونو او د سفر اړوند مالوماتو د لېږد او رالېږد و.

دا چې ما اعجازالحق محرابي د سفر د مدیریت مسؤلیت په غاړه درلود، خپله لږ شوخ یم، د سفر په اوږدو کې مې له خپلو ملگرو څخه په هره مرحله کې ویډیو ضبطوله او همدارنگه مخکې له دې چې سفر پیل شي، خپلو ملگرو ته مې د واټسپ د گروپ له طریقه ځینې سپارښتنې وکړې، دا سپارښتنې په لاندې توگه دي.

له ځان سره حتما یو کوچنی بکس، یو جوړ منظم پتلون (کوټ شلوار)، شامپو، د غاښونو برس، یو جوړ افغاني کالي، یوه پیاله او خپل د چای کوچني ترموزونه ولری.

د سفر ورځ، یک شنبې، د سلواغې میاشتي ۸ نېټه

د گهڼخ ۴۰:۵ وې چې له خوبه را وینس شوم، د سهار لمونځ مې وکړ، وروسته له لمانځه څخه خوب رانغلو او همداسې سرگردانه یوې بلې خواته گرځېدم، لکه څه چې را څخه ورک وي. ساعت اووه بجې شوې، د اتاق ملگرو ته مې د سهار چای تیار کړ، رښتیا په همدې ورځ مو یو مېلمه هم درلود، هغه زما د هم اتاقي جلال الدین محمدي زوم، عبدالحمید محمدي و. ملگرو هم تعجب وکړ چې نن ولې دومره وخته چای تیار شوی، نو ما ورته وویل، چې نن ورځ ځانگړې ده.

د چای څخه وروسته، په بېرې سره حمام ته لاړم، حمام مې وکړ او د سفر لپاره مې د سپارښتنو سره سم خپل تیاری ونيود، کله چې مې تیاری ونيود نو په همدې وخت ساعت ۹ او ۴۵ دقیقې وې، د واټسپ په گروپ کې مې ملگرو ته پیام وکړ چې لسو بجو ته حتما تیار واوسئ ترڅو اډې (ترمینال) ته لاړ شو، په

همدي وخت کې و چې ټول ملگري د وعدي سره سم تيار شول، مگر زمونږ يو ملگري چې زما قدرمن استاد هم تېر شوی (استاد عبید الله غزنوي) د خپل پوهنتون کار لپاره، د ژبې او ادبياتو پوهنځي ته تللی و او هلته يې د راتلونکي سمسټر د انگليسي مضمون په اړه پوښتنه کوله، نو دا وخت و چې زه ورته ډېر په غوسه وم دا ځکه چې تر اډې (ترمينال) چې د کاوه اډې (ترمينال) په نوم ده، نږدې يو ساعت په مترو کې لاره وه او دا وخت ساعت ۱۰ بجې وې چې قدرمن استاد نه و راغلی او زمونږ سره نه و يوځای شوی، نو ما دا فکر وکړ چې استاد حتما نه غواړي شيراز ته لاړ شي، او بايد زه يې مخکې خبر کړی وای. نو د سوچ او فکر خلاف، استاد په ټيلفوني اړيکه کې راته وويل: چې تاسو د اډې په لور لاړ شئ؛ زه ستاسو تر شا درځم. له دې اړيکې وروسته مونږ څلورو ملگرو له استاد څخه په ناهيلی د مترو په واسطه د اډې په لور حرکت وکړ، په لاره کې مو د استاد په اړه يو څه غيبت هم وکړ، بلاخره وروسته له نږدې يو ساعت مزل څخه، اډې (ترمينال) ته ورسېدو، د رسېدو سره سم، استاد راته زنگ وکړ او ويې ويل: چېرته ياست زه همدا اوس غواړم ستاسو خواته يانې اډې ته حرکت وکړم، نو همدا ځای و چې په ډېره غوسه سره مې استاد ته وويل: "بناغلی استاده! تر دې ځايه نږدې يو ساعت لاره ده او مونږ هم همدا اوس د حرکت په حال کې يوو"، استاد وويل: "څنگه وکړم چاره راته وايه"، بيا په همدې وخت کې زما ملگري امين الله کوهي وويل: "صبر صبر، زه له موټروان څخه پوښتنه وکړم" چې آيا له دې ځايه د صفة اډې (ترمينال) ته ځي او کنه؟ (اصفهان ولايت دوه اډې (ترميناله) لري، د صفة او کاوه په نومونو)، د صفة په نوم اډه (ترمينال) د اصفهان پوهنتون سره ډېر نږدې موقعيت لري او د کاوه په نوم اډه د پوهنتون څخه نږدې يو ساعت د مترو په واسطه لرې فاصله کې موقعيت لري). نو موټروان

خواب راکړ، هو! له دې ځايه (کاوه) څخه لمړی صفة اډې ته ځو بيا وروسته له هغې ځايه د شیراز په طرف حرکت کوو دا ځکه چې د شیراز ښار مسير د صفة د اډې په لاره پروت دی. همدا ځای و چې ډېر خوشاله شوم او استاد ته مې وويل: "چې په چټکۍ سره همدغه اډې (صفة) ته درځه، مونږ هم در روان شوو؛" وروسته له يو ساعت مزل څخه په بس موټر کې، د کاوه اډې څخه د صفة په نوم اډې ته ورسېدو او هلته استاد غزنوي هم زمونږ سره يوځای شو او د شیراز په لور مو سفر پيل کړ.

د سفر په اوږدو کې په موټر کې هم څنگ تر څنگ سره ناست وو، په خپلو منځو کې مو د لارې په جريان کې د ودانيو، ځنگلونو، خلکو او نورو موضوعاتو په هکله خبرې اترې سره کولې او همدارنگه د واټسپاپ په گروپ کې مو د حضرت سعدي او حافظ د شعرونو او آثارو په هکله هم يو بل ته مالومات سره لېږل؛ د لارې په اوږدو کې مو يوازې په ۲ بجو، د ډوډۍ او لمونځ لپاره وقفه وکړه. بلاخره د ماښام په ۶ بجو د فارس ولايت مرکز شیراز ښار ته ورسېدو او د ښار لومړۍ ښکلا د (قرآن) د دروازې وه چې ومو ليدله، د برېښنا په رنگارنگو رڼاگانو باندې پوښلې وه، لږ مخکې د کاراندیش اډې (ترمينال) ته ورسېدو، موټروان غږ وکړ: "مقصد ته ورسېدو، ښه راغلاست"، مهرباني وکړئ ښکته شئ!.

کله چې د موټر څخه ښکته شوو، نو هک حيران په ميدان پاتې شوو او په دې وخت کې د اډې د ټکسي موټر چلوونکو څخه نه خلاصيدو، داسې يو حالت شو لکه د کارگرو په فلکه چې څوک ورشي او غواړي کارگر له ځان سره بوځي، نو پر مونږ باندې هم د ټکسي د موټر چلوونکو يو ډله راټول شول او په دې خبرو يې پيل وکړ، ښه راغلاست، چېرته ځی لځيره، ټکسي مو په چوپړ کې ده، نو دا چې په واقعيت هم زمونږ ځای مالوم نه و، نو ورته ومو وويل چې مننه مونږ پسې څوک

راغلي او حقيقت دا و چې مونږ په ياد بنار کې هېڅ څوک نه پېژندل، دا کار مو يوازې د ټکسي موټر چلوونکو څخه د ځان د خلاصون لپاره وکړ او همداسې په پينو د اډې خروجي لور ته روان شوو، په دې وخت کې زمونږ يوه ملگري وويل: "چې ای کاش!، اوس مو څوک پېژندلای او راته راغلي وای او ورسره کور ته تللي وای"، ما ورته وويل: "تل داسې نه وي". له اډې څخه بهر شوو او له خلکو څخه په پرله پسې پوښتنو سره مو په پای کې، اډې ته نږدې د (مهمان پذير پردیس) په نامه هوټل پيدا کړ او هلته لاړو. له لومړنيو پوښتنو او نوم ليکنې څخه وروسته مو يو اتاق د شپې په (۵۰۰ تومنه معادل ۶۵۰ افغانۍ) کرایه کړ.

هوټل د امکاناتو له اړخه ښه و، اتاق يې درې کټه درلودل، بخاری او په منځ کې يې يو تشاب او ورسره حمام هم و، پخلنځی يې په عمومي دهليز کې موقعيت درلود.

د ډوډۍ وخت شو، زه، ښاغلی شکرالله محمودي او امين الله کوهي د ډوډۍ تيارولو لپاره بهر ته لاړو، کوهي نانوايي ته لاړ، زه او محمودي يو لوی خوراكي دوکان ته لاړو او هلته مو د شپې د ډوډۍ لپاره آماده لوبيا او ورسره ميوه او شيريني باب واخيستل، کله چې اتاق ته راغلو نو آماده لوبيا مو لږ نوره هم جوړه کړه. غوړ، آماده لواب مو ورته اضافه کړل او ډوډۍ مو تياره کړه، په گډه سره مو ډوډۍ نوش جان کړله، وروسته له ډوډۍ مو چای وڅښل او له ملگرو سره مو غوړې وکړې. د ملگرو له ډلې، د آصف الله آرين په نامه وويل: "واقعا ډېر ښه وخت راغلو ځکه چې نن شپه آرام وکړو او سبا به لڅيره خپلو ليدو کتو ته مخه کړو"، تر دې وروسته، همداسې شپه شوه او ويده شوو.

لومړۍ ورځ: سهار لمانځه ته را پا خېدو، له لمانځه څخه وروسته مو هم يوه سترگه خوب وکړ، په اتو بجو محمودي او کوهي د سهار چای تيار کړ. د چای څخه وروسته مو ځانونه آماده کړل او لخيره د سير په طرف له هوپله بهر شو او د هتل د مخه مو د سفر د لومړني مقصد (حضرت حافظ روضي) پر لور، دوه آنلاين ټکسياني د (اسنپ په نوم) ونيولې، دا چې دغه ښاري ټکسياني له څلورو څخه زيات کسان نه سپروي او مونږ پنځه کسه وو، نو مجبورا دوه آنلاين ښاري ټکسياني مو ونيولې او د کسانو وېش مو داسې وکړ چې استاد غزنوي او آرين په يوه ټکسي کې او زه، کوهي او محمودي په بله ټکسي کې وو او په ټول سفر کې يانې په دوو ورځو کې همدا کسان به سره په ټکسيانو کې له يوه ځايه څخه بل ځای ته تللو.

د حضرت حافظ روضه: کله چې ياد ځای ته ورسېدو نو په دروازه کې د امنيتي محافظينو لخوا له لومړنيو پوښتنو څخه وروسته، د ننوتلو لپاره ايراني ټکټونه راکړل شول. (ايراني ټکټونه ځکه چې ويې ليدل مونږ ډېر ډيپلوماټيک کالي اغوستي او د اصفهان پوهنتون زده کوونکي يوو) د هر ايراني ټکټ بيه (۵ تومنه معادل ۷ افغانۍ) وه؛ حال دا چې د غير ايراني گرځندويانو لپاره د ټکټونو بيې لوړې وې.

د ټکټونو اخيستلو وروسته، د حافظ روضي ته ننوتلو او په ليدو کتو او د نصب شويو لوحو په ويلو مو پيل وکړ، ترڅو چې اصلي قبر ته ورسېدو؛ لومړی مو نوموړي شخصيت ته د مغفرت دعا وکړه ورپسې په زيارت کې په گرځېدو وو چې شاوخوا مو وليدل په سلگونه کسان تلل او راتلل، ما هم د همدې فرصت څخه په استفادې سره د همدې حال او هوا څخه ويډيو ضبطوله، د ضبط پر وخت، د

روضي يو امنيتي ساتونكي راغي او ماته يې تذکر راکړ، چې د امنيتي مواردو په پار، د ویديو ضبطولو اجازه نلري، ما ورته وويل سمه ده، خو بيا مې هم پټ پټ ویديو کوله ځکه فضا او محيط ډېر نیکلي او په زړه پورې وو.

حضرت حافظ (رح) څوک دی؟!

خواجه شمس‌الدین محمد بن بهاء‌الدین محمد حافظ شیرازي، مشهور (متخلص) په "حافظ"، د فارسي ژبې د اتمې هجري پېړۍ، لوی غزل ویونکی شاعر او ادیب شخصیت دی.

نوموړي په ۷۲۷ هجري قمري کال په شیراز ښار کې دې نړۍ ته سترگې پرانیستلې.

حافظ خپلې لومړنۍ زده کړې په شیراز ښار کې د خپل وخت او ځای له عالمانو څخه لاسته راوړې او د وخت په ادبي علومو کې یې لوړ ځای خپل کړی و. حضرت حافظ (رح) ته ځکه حافظ وايي، چې نوموړی د قرآنکریم حافظ و. حضرت حافظ یوازې یو ځل واده کړی دی او له هغه څخه یې یو زوی درلود چې هغه هم په ځواني کې له نوموړي سره د هند په لور په یو نابشپړ شوي سفر کې، وفات شوی و.

د حافظ (رح) له مشهورو آثارو څخه "دیوان حافظ" د یادولو وړ دی؛ دا دیوان په خپل ځان کې ۵۰۰ غزله، ۴۲ رباعي او څو قصیدې لري چې د ۵۰ کلونو په اوږدو کې یې ویلي دي.

د حافظ ډېری شعرونه، د غزل په بڼه دي.

د حافظ فال، د ایرانیانو لپاره یو له مهمو او اړینو فالونو څخه دی. نن ورځ د ټولو ایرانیانو په کورونو کې د "حافظ فال" په نامه کتاب لیدل کیږي او ایرانیان د

خپل کلتور او سنت مطابق په خپلو ملي، مذهبي او آن د نوروز او د يلدا په شپو د "حافظ فال" په کتاب باندې، خپل فالونه گوري. همدارنگه حضرت حافظ د لسان الغيب، ترجمان الأسرار، لسان العرفا او ناظم الأولياء په لقبونو هم نومول شوی دی.

لسان الغيب په څه مانا؟!

لسان الغيب عربي ريښه لري، چې لسان د ژبې په مانا او الغيب د پټ او نامعلوم په مانا.

حافظ شيرازي ته ځکه لسان الغيب وايي، کله چې نوموړی ومړ نو د نوموړي د وفات پر ورځ د خلکو ترمنځ د حافظ د خښولو پر سر لاندې راغله، دا ځکه چې خلکو حافظ د خپلو افکارو او ليدلوري له اړخه، بي دينه پېژندلو، نو په لومړۍ کې يې اجازه ورنکړه چې نوموړی په ياد ښار کې خښ کړي چې په دې سزه د عامو خلکو، فرهنگيانو او اديبانو ترمنځ لاندې راغله، په دې وخت کې يو کس وويل چې راځئ د همدې موضوع د روښانتيا لپاره د حافظ له خپل کتاب څخه فال وگورو او معلومه به شي چې نوموړی څنگه يو شخصيت دی، نو پرېکړه وشوه سمه ده، په همدې وخت کې و چې د حافظ د شعرونو کتاب يې راوړو او يو ماشوم ته يې ورکړو ترڅو ورڅخه يو غزل وټاکي، کله چې ماشوم د فال ليدلو په هدف غزل وټاکه، نو لاندې د مانا او مفهوم څخه ډک غزل يې په فال کې راوخوت چې وايي.

عيب رندان مکن ای زاهد پاکيزه سرشت
که گناه دگران بر تو نخواهند نوشت
من اگر نيکم و گر بد تو برو خود را باش

هرکس آن درود عاقبت کار که کشت

همه کس طالب یارند چه هشیار و چه مست

همه جا خانه عشق است چه مسجد چه کنشت

د پورتنی فال تفسیر: د نورو خلکو د عیب پلټنه ډېر ناوړه کار دی. هرڅوک د

خپلو اعمالو مسؤل دی. د انسانانو د ظاهر څخه نشو کولای د هغوی باطن

وېپژنو او هیڅوک د چا له باطن څخه خبر نه دي. سمه ده چې ټول انسانان

جایزالخطا دي، خو عاقل انسان د نورو له خطاوو څخه درس اخلي او هغه نه

تکراروي، او ته هم د نورو له تجربو څخه گټوره استفاده وکړه.

د پورتنی غزل په لیدلو سره خلک حیران پاتې شول او په پای کې د نوموړي

شخصیت جنازه ترسره او خاورو ته وسپارل شوه او د همدغې کیسې وروسته

نوموړي ته د لسان الغیب لقب، ورکړل شو.

د یادولو وړ ده چې هر څومره زیات د حضرت حافظ (رح) په هکله ووايم کمه ده،

نو په همدې به بسنه وکړم.

نوموړی شخصیت، په ۷۹۲ هجری قمري کال د شیراز په ښار کې ومړ او هلته

د حافظیه په سیمه کې خاورو ته وسپارل شو.

کله چې د حضرت حافظ د روضې لیدل کتل پای ته ورسېدل، نو د برنامې سره

سم مو دوه آنلاین ښاري ټکسیانې ونيولې او د حضرت سعدي (رح) د روضې پر

لور ولاړو، کله چې هلته ورسېدو نو که مبالغه ونه کړم یوه بله عجیبه د محبت،

په زړه پورې او د ښو انسانانو څخه ډکه فضا وه.

یو څه چې زه یې ډېر حیران کړم، هغه د حضرت سعدي او حافظ په زیارتونو کې

د ډېرو ښو انسانانو شتون و، دا انسانان نه یوازې د ایران څخه بلکې د ټولې نړۍ

څخه راتلل، ترڅو د دې لویو شخصیتونو د روضو لیدنه وکړي. سبحان الله، الله

پاک د تاريخ يادو دوو لويو شخصيتونو ته عجيبه عزت ورکړې دى، الله پاک دې مونږ او تاسو ټولو ته د حضرت سعدي او حافظ او داسو نورو ورته شخصيتونو استعداد او وړتيا را په برخه کړي، اللهم آمين.

حضرت سعدي (رح) څوک دى!؟

ابو محمد مشرف الدين مصلح بن مشرف، مشهور (متخلص) په "سعدي" د فارسي ژبې د اوومې هجري پېړۍ، لوى شاعر او ليکوال شخصيت دى. نوموړى د اټکل له مخې په ۶۰۶ هجري قمري کې (د ۵۸۹ لمريز کال او ۱۲۱۰ م مطابق) په شيراز ښار کې دې نړۍ ته سترگې پرانيستلې. د يادولو وړ ده چې ځينې د نظر خاوندان، د نوموړي د زوکړې نېټه، ۵۸۵ هـ.ق په گوته کوي.

د سعدي کلمه، د اتابک مظفرالدين سعد بن ابوبکر بن سعد بن زنگي له زامنو څخه راخيستل شوې، کلمه ده.

نوموړي لوى شاعر او شخصيت ته د خبرو استاد، د خبرو پادشاه او د شيخ اجل په نومونو القاب هم ورکړل شوي دي.

حضرت سعدي (رح) پرته له کومې مبالغې څخه، د فارسي ژبې د پنځو لومړيو لويو شاعرانو څخه شمېرل کېږي. دا پنځه لوى او با وقاره شاعران دا دي:

حضرت مولانا جلال الدين محمد بلخي

حکيم ابوالقاسم فردوسي

خيام نيشاپوري

حضرت سعدي شيرازي

حضرت حافظ شيرازي

حضرت سعدي په ځواني کې د بغداد نظاميه مدرسې ته لاړ او هلته يې د ادب، تفسير، فقه، کلام او حکمت زده کړې وکړې.

د سعدي له لويو او د حساب وړ آثارو څخه بوستان (نظم) او گلستان (نثر) يادولای شو.

سعدي نامه يا بوستان، د سعدي لومړنۍ اثر دی چې په ۶۵۵ هجري قمري کې د نظم يا شعر په بڼه ليکل شوی او همدارنگه يو کال وروسته يانې په ۶۵۶ هـ.ق کې يې گلستان د نثر په بڼه ليکلی دی. سربېره پردې په عربي ژبه باندې هم ډېر د حساب وړ قصايد، غزلونه، قطعې، ترجيح بند، رباعيات او مقالې لري.

حضرت سعدي، نږدې ۷۰۰ غزله لري چې د بحث محور يې، مينه دی. د يادولو وړ ده چې هر څومره زيات د حضرت سعدي (رح) په هکله ووايم کمه ده، نو په همدې به بسنه وکړم.

نوموړې شخصيت د ۶۹۰ تر ۶۹۴ کلونو په اوږدو کې په شيراز ښار کې وفات شوی او د ياد ښار په سعديه سيمه کې خاورو ته سپارل شوی.

کله مو چې د حضرت سعدي (رح) له روضې څخه ليدنه وکړه، نو د برنامې سره سم د شيراز ښار مرکز، د کریم خان زند ارگ ته لاړو. مخکې له دې چې د کریم خان زند ارگ ته ننوځو نو د ارگ مخامخ، د ذهن د ستړيا د لمنځه وړلو لپاره مو د ملگرو سره په گډه يو يو آيسکریم (بستني) نوش جان کړ، وروسته له هغه د کریم خان زند ارگ ته لاړو، د اصولو سره سم د ننوتلو لپاره مو ايراني ټکټونه وکړل، چې د هر نفر ټکټ بيه (۵ تومنه معادل ۷ افغانۍ) و.

زنديه حكومت

زنديان يا زنديه (۱۱۲۹ - ۱۱۷۴ هـ.ش) په ايران کې حاکمه يوه طايفه وه چې د افشاري حکومت له نړېدو څخه وروسته او مخکې د قاجار له حکومت څخه، د ايران هېواد په ځمکه يې د ۴۶ کلونو په موده حکومت وکړ او د شيراز ښار يې د حکومت پلازمېنه وه.

ياد خاندان، د کریم خان زند په مشري، په ۱۱۶۳ هجري قمري کال په ايران کې قدرت ته ورسېده.

کریم خان زند د ايران د لر له قوم څخه و. نوموړی په لومړيو کې د نادر افشار له عساکرو څخه و.

کریم خان قدرت ته د رسېدو سره سم، د شاه له نوم څخه تېر شو او خپل ځان ته يې د وکیل الرعايا لقب ورکړ.

د کریم خان زند د ارگ ظاهري حالت!

کله چې ياد ارگ ته ننوتلو، د ارگ ظاهري حالت خورا ګډوډ او بې نظم و. نظافت ته يې ډېره توجه نه کيدله، ودانيز حالت يې هم وران او ويجاړ مالومېده او همدارنگه د خلکو تعداد هم دومره نه و چې ورڅخه تعريف وکړم. له دې حالت څخه ما دا برداشت وکړ چې ممکن دا کس او يا هم د ياد کس حکومت دومره د تعريف وړ نه و چې يې قدر وشي، يوازې د تاريخي اثر په توګه يې ياد ارگ په سطحې توګه ساتلی ترڅو خلک ورڅخه ليدنه وکړي، ترڅو د ياد شخص د حکومت په اړه پوه شي او د ځان لپاره يې د الګو په توګه وګرځوي، حال دا چې هغه عظمت او لويي چې د سعدي او حافظ له روضو سره وو، هېڅ هم له دې ځای سره د پرتلې وړ نه و.

د یادولو وړ ده چې د یادې طایفې په اړه همدومره مالومات بسنه کوي، د نورو مالومات لپاره کولای شئ تاریخي کتابونو ته کتنه وکړئ. د لومړۍ ورځ وروستی کتنه د شاه چراغ له روضې څخه وه. کله مو چې د وکیل خان زند له ارگ څخه لیدنه پای ته ورسېده، د پلان سره سم مو دوه آنلاین ښاري ټکسیانې ونيولې او د شیراز ښار یوې څنډې، د شاه چراغ روضې ته ورغلو. کله چې یادې روضې ته ورغلو، لومړۍ خو دا چې که مبالغه ونه کړم، یاد زیارت نږدې لس جریبه ځمکه ځای نیولی و. د ننوتو سره سم پکې کوم مذهبي مراسم روان و، ډېر خلک یادې روضې ته تلل او راتلل او همدارنگه کلک امنیتي تدابیر هم نیول شوي وو.

کله چې یادې روضې ته ننوتلو، لومړۍ د قبر ځای ته ور ننوتلو، یاد شخصیت ته مو د مغفرت دعا وکړه او لیدو کتو ته مو دوام ورکړ. کله مو چې د قبر څخه لیدنه پای ته ورسېده، د قبر له ځایه را بهر شو او د روضې د محوطې په منځ کې، یوه اړخ ته د شاه چراغ په نامه یو موزیم و، هغه ته ورغلو، لومړی مو دننوتلو ټکټ (۱۰ تومنه معادل ۱۳ افغانۍ) وکړ. دا موزیم دوه منزله و، لومړی مو د دوهم منزل څخه لیدنه وکړه، په یاد منزل کې ټول تاریخي لیکنې وې، له دې ډلې څخه ډېری د قرآن کریمونو لاسي لیکل شوي نسخې وې. ورپسې لومړي منزل ته رابنکته شوو، په یاد منزل کې بیا ډېر پخواني تاریخي آثار وو، لکه: د طلا دروازه، پخوانۍ وسلې، سکې، د مختلفو هېوادونو د پیسو ډولونه، شهاب تېرې، د هېواد په کچه د لویو اتلولیو جایزې، مډالونه، د پخواني وخت زیورات او همدارنگه په یاد زیارت باندې د تېر کال د حملې ځینې پاته شوي آثار هم اېښودل شوي وو. وروسته له موزیم څخه، د روضې یوې څنډې ته لاړو او هلته د کتابونو، او ډالیو یو دکان و، د ملگرو سره په مشوره هلته ورغلو او یو څه پېر مو وکړ. زمونږ د پېر له

مهمو خيزونو څخه د سعدي بوستان، گلستان او همداسې خپلو ملگرو لپاره نورې ډالۍ، چې له دې جملې څخه به د يوې ډالۍ يادونه وکړم، هغه دا چې ما خپل يوه نږدې او خوږ ملگري جلال الدين "محمدي" ته يو جوړ تسبيح ډالۍ واخيستلې، ځکه نوموړی ډېر ذکر کوي. الله (جل جلاله) دې نوموړي ته لا ډېر توفيق ورکړي او همدارنگه نورو ملگرو هم له دې ځايه ډېر پېر وکړو.

ورځ ورو ورو په ختمېدو وله، د مازديگر وخت و چې د همدې کتابتون او پلورنځي ترڅنگ لوی صف ودریدلو، نو مونږ هم حيران شو چې څه خبره ده، پوښتنه مو وکړه، نو فکر کوم هغه کس راته وويل چې نذر (خيرات) دی او سوپ ورکوي. مونږ ته هم دې صف يو ډول ښه احساس راکړ نو ټول ملگري په صف کې ودریدلو او له ځنډ وروسته مو سوپ ترلاسه کړ، که مبالغه ونه کړم بل ډول ښه خوند يې وکړ. سوپ مو چې نوش جان کړ، ساعت ته مو چې وکتل، د ماښام لمانځه ته نږدې ۲۵ دقيقې پاتې وې او ملگري هم د ډېرو گرځېدلو او سياحت په پايله کې سترې برېښېدل، مشوره مو وکړه چې څو لڅيره د اتاق په لور (مهمان پذير پردیس) هوټل ته. دا ځل، کله مو چې دوه آنلاين ښاري ټکسيانې په انټرنټ کې وپلټې، نو پيدا نشوې او مجبوره شو په يوه آنلاين ښاري ټکسي (اسنپ) کې لاړ شو، بلاخره په يوه ټکسي کې مو په ډېر سختي سره ځان ځای کړ او لاړو خپل د استوگنې په لور. کله چې هلته ورسيدو، لومړی مو د ماښام لمونځ وکړ، وروسته له لمانځه مو چای وڅکلو او ورپسې د تېرې شپې په څېر، کوهي لاړ نانوایي ته د ډوډۍ راوړلو لپاره، زه او محمودي لاړو د ماخوستن د ديگ لپاره د سودا اخيستلو پر لور. استاد غزنوي او ښاغلی آرين ته مو وويل: تاسو په مونږ کې مشران ياست، کرار کښېنئ او آرام وکړئ؛ که څه هم دوی دواړو ډېر ټينگار وکړو چې د سودا او ډوډۍ اخيستلو پسې لاړ شي؛ خو مونږ د اخلاقي اصولو له مخې،

دا اجازه ور نكړه او مونږ درې سره لاړو د ماخوستن ډوډۍ لپاره مو سودا راوړه. د دوهمې شپې ډوډۍ يو څه ځانگړې وه دا ځكه چې د ورځې په اوږدو كې مو د ډوډۍ خوړلو فرصت پيدا نكړ نو ملگرو وويل، چې بايد يو ښه مناسب څه واخلو ترڅو د غرمې خاليگاه هم پكې ډكه شي، نو د همدې خبرې په پار مو، ستاسو په اجازه، آماده سور كړی چرگ، بال كتف، هگۍ (د جوشولو لپاره) او نوشابه واخيستل. د دې شپې له جالبو صحنو څخه راته د جوش كړو هگيو جنگول ول، سبحان الله، څومره ډېر مو سره وخنډل، الله تعالى دې مونږ ته هدايت وكړي. وروسته له دې چې ډوډۍ مو وخوړله او ورپسې مو چای وڅښل، بيا مو نو د تېرې كړې ورځې انځورونه، خاطراتو، او پېښو په هكله غورې او بانډار وكړو، د دې ټولو څخه وروسته، ويده شوو.

دويمه ورځ: د دويمې ورځې سير او سياحت، كله مو چې په ۹ بجو د سهار چای وڅښلو، نو د برنامې سره سم، د تخت جمشيد پر لور مو دوه آنلاين ښاري ټكسياني (اسنپ) ونيولې او حركت مو وكړ.

تخت جمشيد؟!

تخت جمشيد د فارس ولايت (شيراز ښار) په مرو دشت ولسوالۍ كې د غره لمنې كې پروت لوی په تېرو سينگار شوی تاريخي قصر دی او د شيراز ښار څخه نږدې ۵۷ كيلومتره لرې فاصله كې پروت دی. د تخت جمشيد ودانۍ كار، د هخامنشيانو د دريم پادشاه داريوش، لخوا پيل او په دې ودانۍ كې د وخت بې شمېرو انجنيرانو او د هنر خاوندانو هم نارينه او هم ښځينه، كار كړی.

تخت جمشيد د ۱۲۰ كلونو په اوږدو كې جوړ شوی او يو څه چې د دې تخت په اړه ارزښت لرونكي ښودل شوي دي، هغه له كارگرو سره د هخامنشي

پادشاهانو ښه رويه او سلوک دي چې وايي د ښه او وړ حقوق سر بېره، نور ډېر امتيازات هم کارگرو ته ورکول کېدل (والله اعلم).

دا چې د تخت جمشيد کار د ۱۲۰ کلونو په اوږدو کې ترسره شوی، نو د يادولو وړ ده چې يوازې پيل يې د دريم پادشاه داريوش لخوا شوی او همداسې د کلونو په اوږدو کې، نور قصرونه يې د هخامنشيانو د نورو حاکمان لخوا جوړ شوي دي. تخت جمشيد، د پخواني ايران د لويوالي او عظمت له آثارو څخه شمېرل کېږي او د شيراز ښار د ليدو کتو لپاره يو له مشهورو ځايونو څخه دی چې هره ورځ په سلگونه کسان، له ياد ځای څخه د تاريخ د پوهېدو په پار، ليدنه کوي.

همدارنگه د تخت جمشيد پاته شوي آثار او ودانۍ، د نړۍ د تاريخ د تمدن له مهمو اسنادو څخه شمېرل کېږي.

تخت جمشيد، د هخامنشيانو د سلسلې د ۲۵۰۰ کلونو پخوانی يادگار دی.

تخت جمشيد، په نړۍ کې د ايران هېواد د پارسي تمدن له آثارو څخه شمېرل کېږي او همدارنگه نوموړی ځای په نړۍ کې د (پرسپوليس) په نوم هم پېژندل کېږي.

د تخت جمشيد د محوطې بل نوم (د پارسه ملک) دی چې د نړۍ له گوډ گوډ څخه ورته هره ورځ په سلگونه گرځندوی ليدو کتو ته راځي.

د تخت جمشيد په منځ کې د مهمو ودانيو (قصرانو) نومونه دا دي:

- د تخت جمشيد رسمي او تشریفايي قصرونه (د ملل د دروازي قصر)
- د آپادانا قصر (لوړ عمارت)
- د تچر قصر (لوړ عمارت)
- د هديش قصر (لوړ عمارت)

- د ملکې قصر (لوړ عمارت)
- د شورا قصر (لوړ عمارت)
- د سلو پایو (ستون) قصر (لوړ عمارت)
- د (ه یا اچ) په نوم قصر (لوړ عمارت)
- د G په نوم قصر (لوړ عمارت)
- د نا بشپړ شوې دروازې ودانۍ
- د شاهي خزاني په نوم ودانۍ
- د دوهم او دریم اردشير زیارتونه
- او خپله د تخت جمشید قصر (لوړ عمارت)
- د تخت جمشید موزیم

په تخت جمشید کې، پورتنۍ ټولې ودانۍ، د لیدو او کتو ارزښت لري او د هر یوې ودانۍ تر شا لوی تاریخ او داستان پروت دی.

یو څه چې یادونه یې ضرور گڼم هغه دا چې پورتنی ټول ذکر شوي قصرونه اوس موجود نه دي، تاسو یوازې د یادو قصرونو آثار او پاتې شوني حکاکي شوې تیرې او لیکنې کتلاي شئ.

همدارنگه هلته یو ډول الکترونیکي عینکې (چشمکې) موجودې وې چې د هغې له طریقه مونږ د قصرونو هغه اصلي بڼه ولیدله.

یادې عینکې (چشمکې) د یوه ساعت لپاره په (۱۰۰ تومنه معادل ۱۳۰ افغانۍ) کرایه کیدلې، مونږ هم د قصرونو د لا بڼه لیدو او پوهېدو په پار، د یو ساعت لپاره یادې عینکې، کرایه کړې وې.

د يادولو وړ ده چې د تخت جمشيد په اړه مالومات خورا ډېر دي، په همدې پورته مالوماتو باندې بسنه كوم، د لا زياتو مالوماتو لپاره تاريخي كتابونو ته كتنه وكړئ. زمونږ د سفر دويمه او وروستۍ ورځ په تخت جمشيد كې ډېره جالبه او په زړه پورې پاى ته ورسېدله، هغه څنگه؟!

كله مو چې د تخت جمشيد څخه ليدنه او كتنه وكړه، نو له محوطې سره ترڅنگ، يو هوټل ته ورغلو، د غرمې ډوډۍ مو نږدې په ۴ بجو د ورځې نوش جان كړله او د هوټل ترڅنگ، د شيراز د كلتوري كاليو يونندارتون هم و، نو د ملگرو په مشوره سره هلته ورغلو، كله چې ورغلو، نو د بيوو او نورو مواردو څخه په خبرېدو او هوکړې سره، د شيراز ښار كلتوري كالي مو پر ځان كړل او خورا ډېر انځورونه مو ورسره واخيستل، كه مبالغه ونه كړم، خورا ډېر ساعت مو هم تېر شو، په همدې ځاى كې مو له ملگرو سره لكه د پخوانيو شاهانو يو ډله بيز انځور واخيست، وروسته مو چاپ كړ او آصف الله آرين ته مو ډالۍ كړ. ولې مو آرين ته ډالۍ كړ؟! ځكه په انځور كې آرين لكه د پادشاهانو غونډې په چوكۍ ناست و او مونږ ټول يې شاوخوا ولاړ و، نو مونږ له ځان سره وويل كه دا انځور له آرين څخه پرته هرڅوك واخلي، نو هغه ډول عظمت نه لري لكه آرين ته يې چې وركړو، ځكه آرين پكې د پادشاه په توگه تمثيل كړى، نو راځئ په گډه سره يې ښاغلي آرين ته ډالۍ كړو. ټولو ملگرو موافقه وكړه، يوازې ښاغلي كوهي مخالفت وكړ، هغه داسې چې نوموړي ته مو تل د ولسمشر په نامه غږ كاوه، ده وويل "نو زما د ولسمشرۍ مقام او حيثيت څه شو؟!"، بايد له سره بل داسې يو انځور چاپ كړئ چې زه پكې د پادشاه په توگه واوسم، نه ښاغلي آرين". په پاى كې داچې زمونږ سره نور نو وخت او فرصت ياري نه كوله، نو ښاغلي كوهي صاحب ته مو په ډېرې سختۍ سره قناعت وركړ، نوموړي هم ومنله او انځور مو ښاغلي آرين ته ډالۍ كړ.

په دې وخت کې ساعت د ماښام له لمانځه سره برابر و، مونږ هم د تخت جمشيد د محوطې داخل جومات ته لاړو، هلته مو لمونځ وکړ، وروسته له لمانځه مو دوه آنلاين ښاري ټکسيانې په کرايه کړلې او د شيراز ښار په لور روان شوو، وروسته له نږدې يو ساعت څخه د شيراز ښار ته ورسېدو او له برنامې سره سم مو د اصفهان ښار په لور د بس ټکټونه وکړل. ټکټونه د شپې ۱۱ بجو ته وو، مونږ په ۷ بجو د کاراندېش په اډې (ترمينال) کې وو، تر ۱۱ بجو مو د اډې (ترمينال) په جومات کې تېر کړل او په ۱۱ بجو د بس موټر په لور ورغلو. د بس د موټر له جالبې خاطر څخه به درته ووايم، چې اصلا به باور و نه کړئ؛ هغه دا چې مونږ بېرته په آنلاين توگه هغه بس موټر کې ځای نيولی و، په کوم کې چې له اصفهان څخه شيراز ته راغلي وو حال دا چې مونږ مخکې د بس تر ليدو نه وو خبر، د موټروان کليمر چې وليدلو، وويل تاسو هغه نه ياست چې دوه شپې مخکې له مونږ سره راغلي؟ ما ورته وويل: "واچوه لاس په لاس، هماغه يوو"، ده راته وويل: "ښه راغلاست، پخیر راغلي"، ما ورته وويل: "ممنون، قوبون چشات برم کاکو" (يوه ايراني جمله) مانا: مننه، له سترگو دې څار شم وروړه.

کليمر په ځواب کې راته وويل: "عزيز دل مايی". ژباړه: زمونږ د زړه سر يې. د شپې په ۱۱ بجو مو له شيراز اصفهان لور ته حرکت وکړ او د سهار په ۶ بجو خپل تعليمي ټاټوبي، اصفهان ښار ته ورسېدو.

يادونه: زمونږ د سفر په برنامه کې د شيراز د ډېرو نورو ځايونو د ليدلو برنامه هم وه، خو دا چې وخت زمونږ سره مل نشو نو ډېری ځايونه را څخه پاتې شول په ځانگړې توگه يو له مهمو ځايونو څخه چې ليدل کتل يې را څخه پاتې شول هغه نقش رستم نومېږي چې لاندې يې غواړم تاسو ته لنډ معرفي کړم.

نقش رستم، شیراز؟!

نقش رستم د شیراز ښار د مرو دشت ولسوالۍ په زنگي آباد سيمه کې، يوه لويه تاريخي سيمه ده چې د تاريخ د دريو دورو (ایلاميانو، هخامنشيانو او ساسانيانو) د يوې لويې تېرې په ښه يادگار پاته دی.

د دې سيمې لومړنۍ ودانۍ په ۱۹۲۳ م کې کشف شوله چې د ساسانيانو د برجونو او کلاگانو مربوط وه. وروسته له ۱۳ کلونو څخه، په ياد ځای کې د لويو ډبرو لاندې، په تېرو باندې ليکنې او طراحيانې را پيدا او کشف شوي.

د نقش رستم نوم: دا د شاهنامه په کتاب کې د پخوانۍ افسانې يا داستان سره رېښه لري، هغه داسې چې، دا د رستم او اسفنديار د رويا او خيال ځای و او رستم د شاهنامه د داستان اتل، په دې ځای کې په دې بريالی شوی و چې اسفنديار ته ماتې ورکړي.

د نقش رستم په محوطه کې د څلورو هخامنشي پادشاهانو مقبرې شتون لري چې دا عبارت دي له:

د لومړي داريوش قبر (۵۲۲- ۴۸۶ مخکې له ميلاد)، د دوهم داريوش قبر (۴۲۴- ۴۰۵)، د خشايار شاه قبر (۴۸۶- ۴۴۵)، د لومړي اردشير قبر (۴۸۶- ۴۲۴). دا قبرونه د ځمکې څخه نږدې ۲۶ متره فاصله لري.

دا ځای د نقش رستم په نوم ځکه مشهوره دی چې دلته د هخامنشيانو د څلورو پادشاهانو قبرونه دي. په تېر کې د مرو د خښولو يو له مروجو طريقو څخه، د غره په زړه کې د هغوی د جسدونو خښول و.

د سفر د رامنځته کېدو مفکوره

د سفر د رامنځته کېدو مفکوره، د بېلابېلو ضرورتونو او خواهشاتو له نظره کېدلای شي، علمي (تحقيقي)، تفریحي، سیاحتي (زیارتي) او فرهنگي واوسي. تفصیلي بیان، په دې برخه غواړم تاسو ته د سفر د رامنځته کېدو ظاهري حالت بیان کړم.

اصفهان پوهنتون کې د کال د لومړي سمسټر آزمويڼې پای ته ورسېدې، له هر چا څخه به مې چې پوښتنه کوله نو ډول ډول خبرې به یې راته کولې، چا به ویل ډېر ښه سمسټر و، چا به ویل دې سمسټر ډېر وځورولم، چا به ویل ښه شو چې خلاص شو هسې په اندېښنه کې وم، چا به ویل ډېر ښه و ځکه چې ښې نمرې مې ترلاسه کړې دي او داسې ورته نور...

د پورتنیو خبرو د تحلیل او بررسي په پای کې مې له ځانه سره دا فکر وکړ او په سوچ کې شوم چې نږدې ۱۵ ورځې رخصتي ده او د دې رخصتو تېرول هم دلته په لیلیه کې په یو وار سره ستونزمنه خبره ده، ځان ته مې په خطاب کې وویل: "ته هم ډېر سټري شوی یې او د دې سټريا تنده به په څه سره ماته کړې؛ خو رنگارنگ خبرې او نظرونه مې فکر ته راتاوبدل، لاړ شه تهران ته ښه چکر او تفریح وکړه، همدلته اصفهان کې چکر ووهه، لاړ شه محمود آباد ته هلته نصیر احمد محرابي ته ورشه. (محمود آباد په اصفهان ولایت کې یوه صنعتي سیمه ده او په همدې وخت کې زما د تره زوی نصیر احمد محرابي هلته د آشپز په توگه دنده ترسره کوله) او ښه بانډار ورسره وکړه او داسې نور. ډېر فکرونه مې ذهن ته تلل او راتلل او په خپل ذهن کې ډېر سره بوخت وم، بلاخره مې له ځان سره دا پرېکړه وکړه چې رايه دا ځل یو نوي ځای ته لاړ شه ترڅو نسبت له پخوا څخه جالبه، متفاوته او

گټور واوسي او په ډېرو موضوعاتو باندې پوه شې. همدا وخت و چې په استوگنې ليلې کې مې له خپلو ملگرو سره دا موضوع شريکه کړله او دوی ته مې دا وويل چې ستاسو په اند، د ايران کوم ښار په ليدو او کتو باندې ارزي ترڅو لاړ شو او د دې رخصتيو څخه خوند واخلو او د خپلو سترپاوو او ستومانيو څخه ځانونه خلاص کړو.

د همدې فکر او سوچ سره سم، کله مې چې له ملگرو سره مشوره وکړه نو اکثره ملگرو زما دغې فکر ته لبيک وويل او د اکثرو نظر او مشوره د فارس ولايت (شيراز) په اړه وه. په ټولو سره مو ډېرې خبرې اترې سره تاو او راتاو کړې چې بلاخره هوکړې ته ورسېدلو. په پای کې، د دې مشورې هغه وروستي غړي چې وروسته زمونږ سره په سفر کې هم وو، هغه دغه کسان دي: استاد عبیدالله غزنوي، آصف الله آين، شکرالله محمودي او امين الله کوهي. که څه هم په پيل کې مو له ډېرو کسانو سره مشوره کړې وه او اکثره يې د هو ځواب راکړی و، خو د سفر څخه يو ورځ د مخه د تکتونو د اخیستلو په ورځ، ډېرو يې مونږ ته منفي ځواب راکړ او يوازې پورتنی کسان زمونږ د سفر ملگري شول او د يادو ملگرو سره په مشوره دا سفر د دوو ورځو لپاره تنظيم شو او مقصد ته د تگ وخت مو هم داسې تنظيم کړ چې بايد هلته ماښام ورسېږو، شپه په يو هوټل کې تېره کړو او سبا يې سیر او سياحت ته مخه کړو، دا ځکه د اصفهان څخه شيراز ته نږدې اووه ساعته لار ده او طبيعي خبره ده چې سفر سترې کوونکی وي او الحمدالله، هر څه د پلان سره سم په ښه توگه زمونږ د خوښې مطابق پر مخ لاړل چې وضاحت يې مخکې تاسو ته وړاندې شو.

د سفر ډولونه، موخې او ځانگړتياوې

علمي (تحقيقي) + فرهنگي

يو پوهنتون خپلو ملي او بهرنيو محصلينو ته هله د سفر تدارک نيسي؛ چې خپلو ټولو محصلينو ته د خپل هېواد او خلکو مختلف النوع فرهنگونو ورمعرفي کول وغواړي او يا هم پوهنتون له بلې خوا ځيني محصلين د هېواد ځينو تاريخي او فرهنگي ځايونو ته د تحقيق لپاره ور معرفي کوي.

يا هم د مثال په توگه، د يوه محصل د مونوگراف موضوع د يو مشخص عنوان په هکله وي چې بايد دا عنوان ميداني کار کړي، نو ضرور ده چې د اطلاعاتو د لاسني او موثق راټولولو لپاره بايد سفر وکړي او د مشاهداتو په پای کې خپل اړين معلومات راټول کړي چې دا ډول سفرونو ته علمي (تحقيقي) او آن لومړۍ بېلگې ته يې فرهنگي هم ويلای شو.

ځانگړتياوې: بڼه: رسمي - وخت: مشخص - افراد: محدود - لگښت: لږ ارزښت: ډېر زيات - جدیت: خورا ډېر.

تفريحي سفر

د تفريحي سفر بېلگه کولای شو داسې بيان کړو: دا ډول سفرونه اکثرا په رخصتو ورځو او يا هم د ځانگړو ورځو يا مراسمو پر وخت کې رامنځته کېږي، لکه د اخترونو په شپو او ورځو کې، د جمعې ورځ، د نورو ورځ، د واده مراسمو کې او داسې نور...

ځانگړتياوې: بڼه: غير رسمي - وخت: نامشخص - افراد: محدود - لگښت: ډېر - ارزښت: ډېر کم - جدیت: لږ

سياحتي (زيارتي) سفر

دا ډول سفرونه هم د علمي مراکزو لخوا لکه (پوهنتون، مراکز، بنوونځي ...) او هم د شخصي افرادو لخوا په لاره اچول کيږي. د دې ډول سفرونو اهداف د عالمانو، فقهانو، عارفانو، شاعرانو، ليکوالانو او د پادشاهانو له ټاټوبي، زادگاه يا زيارتونو او يا هم د تاريخي ځايونو څخه ليدنه وي؛ ترڅو د هغوی د ژوند، شخصيت او تاريخ په هکله ډېره پوهه ترلاسه شي.

د مثال په توگه، زمونږ پوهنتون (اصفهان پوهنتون)، هر کال د محصلينو لپاره د مشهد تور (د مشهد سفر) په لاره اچوي، ټول مصارف يې هم پوهنتون ورکوي. د دې سفر د عمده اهدافو څخه په مشهد ولايت کې د امام رضاء عليه السلام (د شيعيانو اتم امام) له زيارت څخه ليدنه ده، ترڅو د ياد شخصيت په هکله محصلينو ته پوهاوی ترلاسه شي.

ځانگړتياوې: بڼه: رسمي / غير رسمي - وخت: مشخص / نا مشخص - افراد: محدود / نا محدود - لگښت: ډېر/کم - ارزښت: ډېر/کم - جدیت: ډېر/ لږ.

زمونږ سفر فارس ولايت (شيراز ښار) ته!

پيل به د شيراز ښار په معرفت باندې وکړم. فارس ولايت چې مرکز يې شيراز ښار دی، د تاريخ په اوږدو کې د تيرازيس، شيرازيس په نومونو هم ثبت شوی دی. ياد ولايت د ايران هېواد په سوېل لويديځ کې موقعيت لري او د دې هېواد پنځم، تر ټولو لوی او نفوس لرونکی ولايت دی. دا ولايت د ايران هېواد د تاريخي او ډېر مخينه لرونکو او مهمو ښارونو څخه شمېرل کيږي.

شيراز ولايت د تاريخ په اوږدو کې د ايران د لويو امپراتوريو (صفاري، آل بويه او زنديه پايتخت هم پاتې شوی دی .

شيراز ښار، د حضرت حافظ او سعدي (رح) ټاټوبی دی او د يادو شخصيتونو زيارتونه هم په همدې ښار کې موقعيت لري، چې تل د شعر، ادب او حماسو ښار په نامه نومول کيږي او هره ورځ د خورا ډېرو داخلي او بهرني سيلانيانو کوربه وي. مونږ هم خپل ياد سفر ته، غير رسمي علمي، فرهنگي، سياحتي او تفريحي نومونه ورکولای شو؛ دا ځکه چې زمونږ په سفر کې هم د پورته ذکر شويو ټولو عنوانونو ځانگړتياوې موجودې دي.

زمونږ د سفر د رامنځته کېدو مفکوره، لومړی دا بايد ووايم چې زمونږ سفر د علمي شخصيتونو لخوا رامنځته شو، دا ځکه چې مونږ ټول د پوهنتون محصلين يوو او همدا چې زمونږ د پوهنتون آزمويښې پای ته ورسېدې، نو په گډه سره مو يو پلان ترتيب کړ تر څو داسې يو سفر ولرو چې علمي، فرهنگي، سياحتي او تفريحي بڼه ولري.

بلاخره، د ټولو عنوانونو په نظر کې نيولو سره مو هوکړه وکړه ترڅو د ايران هېواد فارس ولايت (شيراز ښار)، ته سفر وکړو او دا سفر مو د لاندې دلایلو پر بنسټ ولاړ وو.

علمي: ځکه چې مو غوښتل د دوه لويو انسانانو (حضرت حافظ او سعدي) په هکله، لا ډېر معلومات او پوهه ترلاسه کړو. دا دوه هغه شخصيتونه دي چې په تاريخ کې يې نومونه تل پاتې دي، د انسانيت لپاره يې تل کار کړی، د انسانانو ترمنځ يې د اختلاف مرزونه له منځه وړي او په ټوله نړۍ کې يې نومونه، تر اوسه هم جاويدان پاتې دي.

همدارنگه د برنامې سره سم مو د تخت جمشيد څخه ليدنه وکړه او په هکله مو عيني او تاريخي معلومات ترلاسه کړل. تخت جمشيد چې د هخامنشيانو د سلسلې پايتخت وه او د لوی داريوش لخوا يې بنسټ اېښودل شوی دی؛ د شیراز ښار يو له مهمو تاريخي ځايونو څخه د ليدنې او کتنې لپاره شمېرل کېږي. همدارنگه د يادولو وړ ده چې په دې سفر کې مو د زنده حکومت د دورې له ارگ څخه هم ليدنه وکړه. دا ارگ چې د شیراز په مرکز کې موقعيت لري؛ د زنده حکومت له مشهورو آثارو څخه شمېرل کېږي چې د کریم خان زند مشهور په وکیل الرعايا لخوا په کال ۱۱۸۰ هـ.ق کې جوړ شوی او د شیراز له مشهورو ځايونو څخه شمېرل کېږي.

فرهنگي: ځکه چې غوښتل مو د د فارس ولايت (شیراز) د خلکو په فرهنگ او په مختلفو کلتورونو باندې ځان پوه کړو، لکه: لهجه، خواړه، لباس او ادبيات چې خوشبختانه په دې سفر کې مو د يادو مواردو په هکله ډېره پوهه ترلاسه کړه او هغه داسې چې له عوامو خلکو سره مو خبرې اترې وکړې.

د مثال په توگه د شیراز د خلکو مشهور خواړه، کلم پلو دی. همدارنگه يوه شیرازي کلمه مو هم زده کړه چې دوی ورور ته (کاکو) وايي، سربېره په دې مو يوه شیرازي جمله هم زده کړله، چې ډېره به يې ويله او خوږه ده هغه دا چې: (قوبون چشات برم کاکو) ژباړه: له سترگو څخه دې څار شم وروره او همداسې نور... همدارنگه د يادولو وړ ده چې د شیراز خلک نسبت اصفهان خلکو ته، نرم او ريښتيني خلک دي.

سياحتي (زيارتي): د سياحت مانا اکثرا د يو محل او يا د يو ځای ظاهر ليدلو ته ويل کېږي. نو مونږ هم په همدې فکر سره پلان درلود چې د شیراز ولايت آبادی

او ښکلاگانې وگورو او په ډاډ سره درته ويلای شم چې شيراز ښار ته د نورو ودانيزو ښکلاوو سربېره، تر ټولو ډېره ښکلا او عظمت، د حضرت سعدي او حافظ زيارتونو وړ په برخه کړې دی.

هغه په دې مانا، کله چې تاسو د دې دواړو شخصيتونو له زيارت څخه ليدنه کوئ؛ نو انسان ته د ښکلا او عظمت احساس وړ په برخه کوي او په وجود کې مو دا احساس کوئ چې ای کاش! دغه لوی انسانان مې له نږدې ليدلي وای او له دوی سره مې وخت تېر کړی وای؛ دا ټول د دوی د زحمت، کوښښ او ښه توب په پار. الله (جل جلاله) په خپل مبارک کلام کې فرمايي: (وَتَعَزُّ مِنْ تَشَاءٍ وَتُذَلُّ مِنْ تَشَاءٍ) الله پاک عزت او ذلت ورکوونکی دی. نو په واقعيت چې الله پاک حضرت حافظ او حضرت سعدي ته هغه عزت ورکړی دی چې له ټولې نړۍ څخه يې خلک د آثارو او تاليفاتو سربېره، د زيارت د لېدو مټېنان هم دي.

زيارتي: زيارت په ټوله کې د ليدلو په مفهوم دی خو که په ځانگړې توگه يې تعريف کړو، بيا د مقدسو ځايونو او يا هم د لويو شخصيتونو له زيارتونو څخه د ليدنې په مانا، کارول کېږي.

زمونږ د شيراز سفر زيارتي بڼه هم درلوده، هغه په دې مانا چې مونږ په دې سفر کې د شاه چراغ له آرامگاه څخه هم ليدنه وکړه. احمد ابن موسی کاظم مشهور په شاه چراغ؛ دا يو لوی زيارت او آرامگاه ده چې د شيراز په مرکز کې موقعيت لري. د شيعيانو د عقيدې پر بنسټ احمد ابن موسی کاظم د شيعيانو د اووم امام، موسی ابن جعفر کاظم مشر زوی دی او همدارنگه محمد ابن موسی، د علي ابن موسی الرضا ورور هم په ياد زيارت کې خاورو ته سپارل شوی دی.

شاه چراغ زيارت په ايران هېواد کې درېم ارزښت لرونکی زيارت دی. هغه داسې چې په لومړي مقام کې د علي ابن موسی الرضا مشهور په امام رضا زيارت دی،

چې د شيعيانو اتم امام دی او په مشهد ښار کې موقعيت لري . په دويم مقام کې د معصومه فاطمه (د موسى ابن جعفر اولاده) زيارت دی، چې په قم ولايت کې موقعيت لري.

تفريحي: تفريح د خوشالي، سرگرمي او له وخت څخه هر ډول خوند اخيستلو ته وايي.

د مثال په توگه په تفريحي مواردو کې، انځور اخيستل، ټوکې ټکالي، خوراک کول، مستي کول، له خلکو سره وخت تېرول، لوبې کول او داسې نور ورته فعاليتونه شامل دي چې يوازې د طبيعت د جوړولو او يا هم د ستړيا د له منځه وړلو په پار، ترسره کېږي.

د پورتنيو مواردو په نظر کې نيولو سره مونږ هم تازه د پوهنتون له آزموينو څخه خلاص شوي وو او ومو غوښتل چې د درسونو او د آزموينو ستړيا، له منځه يوسو او د راتلونکي سمستر لپاره آماده شو، نو ځکه مو دا سفر ترسره کړ. زمونږ په سفر کې لاندې تفريحي فعاليتونه شامل وو.

انځور اخيستل، د شيراز د کلتوري کاليو اغوستل، ټوکې ټکالي، پخلي، هگۍ جنگونه، له خلکو سره خبرې اترې، شيرازي خواړه خوړل، لوبې...

د سفر ملگري

د سفر د ښه والي او يا هم که داسې ووايم بده به نه وي، چې د سفر مالگه چې د سفر د طعم لپاره ډېره اړينه موضوع ده، هغه د وړ او مناسبو ملگرو درلودل دي. په مستدرک کتاب کې راځي (الرفيق ثم الطريق). د سفر لپاره، لومړی همسفر، وروسته سفر. (ژباړه).

وړ او مناسب په څه مانا؟

وړ او مناسب په دې مانا چې مونږ بايد په دې پوه شو چې له هغه چا سره چې سفر کوو، آیا زمونږ سني (عمر) تفاوت، علمي، فرهنگي او مذهبي تفاوت ورسره په کومه کچه دی؟

همدارنگه د یادولو وړ ده چې ستاسو نړۍ لید هم د سفر په برخه کې ډېره اړینه موضوع ده، هغه دا چې تاسو باید خپل ځان وپېژنئ، چې څه ډول فکر، خوی او خاصیت لری، مذهبي یاست، شوخ یاست، آرامه یاست، د زغم کچه مو په کومه اندازه ده او داسې نور ورته موضوعات.

زه دا نه وایم چې دا تفاوتونه بده اغېزه لري او یا هم اړین نه دي، خو دا به هم درته ووايم چې د اغېز څخه خالي هم نشي کېدلای واوسي او ډېری وخت هم موثر او گټور نه تماميږي.

د مثال په توگه که تاسو له داسې یو کس سره سفر وکړئ چې د هغه کس علمي کچه ډېره لوړه وي، خو ستاسو علمي کچه لوړه نه وي؛ بلکې یوازې یو مذهبي شخص یاست، په دې صورت کې ستاسو او د هغه کس ترمنځ حتما فکري تفاوت شتون لري او دا سفر به مو د تقابل څخه لرې نه وي.

مذهبي تفاوت: تر ټولو د مهمو تفاوتونو څخه مذهبي او فکري تفاوت دی. هغه په دې مانا چې ډېر پام مو وي که له یوه داسې کس سره سفر کوئ چې ستاسو د فکر او مذهب په تقابل کې وي، نو پام چې د یو بل په فکري او مذهبي مرزونو باندې تېری او یا هم منفي نظر ور نکړئ؛ ځکه تاسو باید د سفر په هدف باندې خبر واوسی او په دې پوه شئ چې دا سفر د دې لپاره نه دی چې مونږ پر یو بل خپل فکر او عقیده تحمیل کړو، په دې برخه کې له خورا ډېر زغم څخه کار واخلئ.

يو بل اړين مثال دا هم كيدلای شي چې كه تاسو داسې ملگري ولرئ چې هغوی نشه كوي او تاسو د نشې اهل نه ياست او آن خالي دود او فضا يې هم پر تاسو باندې بده اغېزه كوي؛ نو دې موضوع ته هم په جدیت سره پام ولرئ چې بيا به سفر درته ډېر بې خونده تمام شي.

د فرض په توگه، كه تاسو پورتنی موضوعات په نظر كې و نه نيسئ، هغه ستونزې چې تاسو به ورسره ممكن مخامخ شئ؛ هغه عبارت دي له لاندې مواردو څخه. د فكر او عقيدې له نظره تقابل، په دې مانا چې حتما به په سفر كې يا ستاسو لخوا او يا به هم د خپلو ملگرو لخوا د نقد او تقابل سره مخامخ كېږئ. زه به د خپل سفر يو عيني مثال درته وړاندې كړم.

زمونږ په خپل سفر كې ځينې ملگري درلودل چې پنځه وخته لمونځ ته يې ډېر پام او جدیت درلود او ځينې نورو برعكس، دا په څه مانا؟! په دې مانا چې په سفر كې ملگري بايد تل سره يوځای وي، خو برعكس زمونږ ځينې ملگرو به د لمانځه پر وخت، لمونځ ته ډېره لېوالتيا نه ښودله او تل به يې ويل، وخت شته دا كار به وكړو، له دې كار يا عمل وروسته به لمونځ وكړو او يا به هم د اودس كولو څخه په وېره به يې لمونځ ته بهانې لټولې. په دې برخه كې به زمونږ او د مقابلي ډلې ترمنځ، د همدې موضوع پر سر يو څه اختلاف رامنځته كېدلو او ترمنځ به مو يو څه فاصلي رامنځته شوې.

خلاصه شيطان په دې بريالی نشو تر څو زمونږ ترمنځ اختلاف رامنځته كړي او سره بېل مو كړي، الحمدالله! دا ځكه چې دلته دی چې د انسان نړۍ ليد خپل تعريف ښايي او په خبرو اترو، سره به مو موضوع حلوله.

دا مې يو حقيقت او د سترگو ليدلی حال درسره شريك كړ، ترڅو په سفر كې دا موارد ضرور په پام كې ونيسئ او خدای مه كړه له لويې ستونزې سره مخ نشئ.

يوه بله ورته موضوع دا چي اکثرا مونږ د اتفاقي سفرونو سره مخامخ کيږو، هغه په څه مانا؟!

کله چي گورو زمونږ د کورنۍ يا ملگرو څخه يوه ډله کسان غواړي سفر ته لاړشي، نو مونږ ته هم يو ناڅاپي وړانديز راکوي، مونږ هم پرته له دې چي په دې فکر وکړو چي آيا زه د دوي سفر ته وړ کس يم او کنه؟ ورسره سفر کوو؛ چي بيا وروسته په دې پوهيږو چي په رښتيا چي اضافي ياست او يا هم سفر درته ډېر بې خونده تماميږي.

د سفر مديريت

د سفر مديريت، د سفر ثقل موضوع ته ورته موضوع ده، دا په څه مانا؟! په لومړي قدم کي تاسو بايد د خپل سفر لپاره يو مشر وټاکي. د رسول الله (صلى الله عليه وسلم) حديث دى چي فرمايي: اذا كان ثلاثة سفر فليؤمرو احدكم. ژباړه: کله چي درې کسان سره همسفر شوي، نو له خپل منځ څخه يو مشر وټاکي. د سفر لپاره مشر، لکه د يوې کورنۍ لپاره د پلار او مور شتون، د يو دولت لپاره د ولسمشر، د يوې ډلې لپاره د يوه لارښود حيثيت لري. همدارنگه، تاسو بايد د مالي، زماني او د تعامل له اړخه د سفر مديريت له ځان سره ولري.

مالي: په بيهقي حديث کي د اقتصاد په اړه داسې راځي (الاقتصاد فى النفقة نصف المعيشة). اقتصاد نيم ژوند دى. (ژباړه)

کله چي سفر کوي، په پيل کي تاسو بايد د خپل سفر لپاره د مصارفو په برخه کي يو وړ او مطمئن کس، د مالي مدير په توگه وټاکي. په څه مانا؟! دا يوه طبيعي

خبره ده چې هر سفر خپل مصارف لري، دا مصارف بايد په لومړي كې د سفر له ملگرو څخه راټول شي او بيا د سفر په اوږدو كې د يوه كس لخوا مصرف شي. په څه مانا؟! تاسو د سفر لپاره بايد په لومړي كې، مقصد ته ټكت وكړئ، بيا ورپسې خوراكي توکي واخلي، ورپسې ورته نور مصارف وكړئ؛ دا ټول بايد د يوه كس لخوا ترسره او مديريت شي، ترڅو ستاسو سفر د يووالي او يو واحد دستور او فكر څخه برخمن واوسي.

که د سفر په اوږدو كې تاسو مالي مدير ونلرئ او د مصرف كولو شخص يا مسؤل مالوم نه وي؛ نو طبيعي ده چې د سفر په اوږدو كې به د هر چا يو بل ته سترگې وي چې مصرف وكړي او د ملگرو ترمنځ يو ډول بې باوره فضا رامنځته كيږي. دا په څه مانا!؟

دا په دې مانا چې د سفر په پای كې به له يوه كس څخه خورا ډېرې پيسې مصرف شوي وي او يو بل كس به هېڅ مصرف نه وي كړی او همدا ځای دی چې ملگري د پيسو په خاطر سره بيا برخلاف كيږي او په راتلونكي كې سفر ته زړه نه ښه كوي. بهتره ده چې په داسې يوه موضوع چې تل د دنيا په ناپاكي (پيسې) نومول كيږي، خپل صميمي ملگري له لاسه ورنكړو؛ هغه ملگري چې كلونه ورسره خوښ او مل يوو.

په مالي برخه كې يوه بله اړينه خبره چې يادول يې ضرور گڼم هغه دا چې، د سفر په اوږدو كې بايد د خپلو ملگرو مالي وضعیت هم په پام كې ونيول شي. دا په څه مانا!؟

دا په دې مانا، كله چې تاسو د خپلو ملگرو څخه د سفر د مصارفو لپاره روپۍ راټولوي، بايد د سفر په اوږدو كې د يادو پيسو د مصرفولو كنترول هم وكړئ او په بېځايه خوراكونو، تفريحي لوبو او يا هم په ورته نورو څيزونو باندې يې مه مصرفوئ

چې بيا ستاسو سفر بې خونده او د ملگرو ترمنځ د پيسو د كمښت په پار يو ډول بې باوره او بې اعتمادده او نامنظمه فضا رامنځته كيږي. ځكه د سفر په اوږدو كې، مالي مدير نبايد خپلو ملگرو ته د هرڅه اخیستلو، خوړلو او ياهم امتحانولو وړاندېز وكړي، دا ځكه چې بيا نو تاسو د پيسو له كمښت سره مخامخ كيږئ او د سفر له اصلي هدف (سَير او سياحت او د مالوماتو راټولولو) څخه پاتې كيږئ.

زمانی: په سفر كې د وخت مديريت هم يو له اړينو موضوعاتو څخه شمېرل كيږي. هغه په څه مانا؟!

هغه په دې مانا چې ضرور بايد ستاسو د سفر د پيل او پای وخت د ملگرو لپاره معلوم وي، ځكه چې هر څوك په خپل فكر كې مختلفې برنامې لري. ملگري مو بايد خبر وي چې سفر د څو ورځو لپاره دی چې بيا مو د سفر په اوږدو كې تقابل رامنځته نه شي، ځكه كه د سفر په اوږدو كې هر ډول تضاد رامنځته كيږي؛ نو په ډاډ سره درته ويلاى شم چې په ټول سفر باندې به مو منفي اغيزه كوي؛ دا تضاد څه په مالي برخه كې وي، څه په فكري او څه په زماني برخه كې. د يادولو وړ ده چې دا تضاد كيدلاى شي په راتلونكي ژوند باندې مو هم، بده اغېزه ولري.

د تعامل له اړخه: تعامل په دې مانا، كله چې سفر كوي نو طبيعي خبره ده چې تاسو هر يو، د يو ډله كسانو استازيتوب كوي او كه لږ نور هم موضوع درته روښانه كړم، تاسو په خپل سفر كې چې هر چېرته ځئ، سربېره پردې چې د خپل سفر د ډلې استازيتوب كوي؛ په لويه كچه د خپل قوم، ملت او د هېواد استازيتوب هم ورسره كوي. څه دا سفر داخلي جنبه ولري او څه هم بهرنۍ جنبه.

الله پاک په قرآن کریم کې فرمایي: وَقُولُوا لِلنَّاسِ حَسَنًا (البقره: ۸۳)
ژباړه: خلکو ته ښې خبرې کوي.

د پورتنی عنوان په نظر کې نیولو سره، د سفر په اوږدو کې داسې یو نا مناسب کار یا عمل مه ترسره کوئ؛ چې بیا یې پور ستاسو ټول ملګري جمع قوم، ملت او آن هېواد پرې کړي.

د مثال په توګه، که تاسو د کوربه خلکو سره ناوړه چلند، بد رفتار او یا هم داسې یو کار ترسره کړئ چې د هغه خلکو د کلتور، فرهنگ او عنعناتو خلاف وي، نو هغه خلک به نه یوازې دا چې تاسو به بد وويني؛ بلکې ستاسو د قوم، ملت او هېواد په هکله به هم بد فکر پیدا کړي. دا موضوع له هېواد څخه بهر ډېره د پام وړ ده.

د مثال په توګه، مونږ د ایران هېواد په اصفهان پوهنتون کې محصلین یوو. مونږ دلته، تل د افغانستان په نوم یادېږو. نه دا چې یوازې د یو فرد په صفت، بلکې په ترتیب سره مونږ په لومړۍ مرحله کې د افغانستان په نوم، بیا په کوچني مقياس سره هر یو د خپل قوم، کورنۍ او د خپل ټاټوبي د استازي په توګه نومول کېږو. نو تل له نورو سره، په ځانګړې توګه له ایرانیانو سره په تعامل کې ډېر احتیاط کوو او تل دا په یاد لرو چې باید د خپل وطن، قوم او ټاټوبي ارزښت، ضرور نېک وساتو ترڅو نوره نړۍ زمونږ د هېواد په هکله مثبت فکر پیدا کړي. ټول انسانان په غیر رسمي توګه د نړۍ په هر ځای کې چې وي، بیا هم د خپلې کورنۍ، قوم او هېواد د فرهنگ او کلتور استازولي کوي. هغه څه ښه یې ویلي، مشت نمونه خروار.

د سفر تجملې اړخ

د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) څخه حدیث دی چې مبارک فرمایي:

(إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ)

ژباړه: الله (جل جلاله) ښکلی دی، ښکلا خوښوي. (مسلم - حدیث ۹۱).

همدارنگه علامه صابوني (رح) فرمايي: په شرعي دايره کې زيب او زينت حاصلول مطلوب او مقصود دي او دا په کبر کې داخل نه دي.

د پورتنیو شرعي موضوعاتو په نظر کې نيولو سره، بهتره ده چې د سفر لپاره تر خپل وس او توان پورې، ځان په نښو کاليو باندې سمبال کړئ، او ترڅنگ يې ستاسو د جامو منظموالي، ستاسو د پاکوالي او دکلتور استازولي هم کوي. څومره چې تاسو په سفر کې د جامو له اړخه ښکلي او منظم واوسئ، په هماغه اندازه به له تاسو سره د خلکو تعامل ښه وي؛ دا ځکه چې په ډېر تأسف سره اوس خلک ډېر ظاهر پرست دي.

د منظمو کاليو د ښه توب په اړه به زه د خپل سفر عملي او د سترگو ليدلی حال درته بيان کړم.

لکه څرنگه چې تاسو د دې کتاب په کاور کې گورئ، زمونږ د سفر ټولو ملگرو منظم او که مبالغه ونکړم نو ډيپلوماتيک کالي اغوستي دي، نو له چا سره به چې مخامخ شوو او يا به هم که د پوليسو له پلټنې سره مخامخ شوو، نو پرته له دې چې پوښتنه وکړي په ډېر احترام سره به يې بښنه غوښتله او هېڅ به يې راڅخه نه پوښتل، چې څوک ياست او له کومه راغلي ياست ځکه زمونږ منظمو جامو او منظموالي به خپله خبرې کولې.

د پورتنی موضوع د ټينگښت په پار غواړم تاسو ته يوه عيني صحنه را نقل کړم. هغه داسې، د شيراز په سفر کې، د شاه چراغ له زيارت څخه د ليدنې پر وخت، کله چې ياد زيارت ته ورسېدو، نو ومو ليدل چې ډېر کلک امنيتي تدابير يې نيولي وو، هرځای مسلح پوليس ولاړ وو، د دې حالت په ليدلو سره، زمونږ يوه ملگري وويل: "راځئ، دې ځای ته له ورتگ څخه ډډه وکړو، ځکه چې ممکن زمونږ افغانانو ورتگ دې زيارت ته ممنوع وي". (دا ځکه چې په تېرو دوو کلونو کې په ياد زيارت

باندي حملې شوې وي. په ډېر تأسف سره به ووايم هر چېرته چې غم وي، نو د افغان نوم ورسره ترڅنگ وي. نو په همدې پار، ياد زيارت ته د افغانستان د اتباوو ورتگ ممنوع اعلان شوی و). ما ورته وويل: "چې اوس خو راغلي يوو، حتما له دې زيارت څخه ليدنه کوو، نور که هرڅه کيږي".

بلاخره چې دروازې ته ورغلو د پوليسو لخوا په ډېره سطحې توگه تلاشي شوو او آن پوليسو ياده هم نکره چې له کومه راغلي ياست، وروسته مو چې له ملگرو سره ياده موضوع څېړله، نو پوه شوو چې دا ټول د منظمو کاليو اغوستلو اغېزه وه او همدارنگه له همداسې نورو ورته موضوعاتو سره مخامخ شوو چې زمونږ د منظمو کاليو اغوستلو اغېزه پکې رځنډه رول درلود چې الحمدالله له هېڅ ډول ستونزې سره مخامخ نشوو.

د دې موضوع بڼه توب مې ځکه تاسو ته بيان کړ چې په دې وخت کې د ايران او افغانستان د حکومتونو اړيکې ډېرې بڼې نه وې، نو افغانان به د ايران په هر ځای کې په يوه او بله بهانه باندي د خلکو او پوليسو لخوا ځورېدل او بڼه رويه او رفتار به نه ورسره کېده.

ډالۍ

د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) حديث دی، چې مبارک فرمايي: ژباړه: کله چې ستاسو څخه څوک سفر ته لاړو، نو د بېرته راتگ څخه دې، خپلې کورنۍ ته آن که يوه ټوټه تېره هم وي، ډالۍ (تحفه) راوړي!
همدارنگه د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) بل حديث کې راځي: ژباړه: يو بل ته ډالۍ (تحفه) ورکړئ، ترڅو مو مينه زياته شي؛ ځکه ډالۍ، نفرت (کينه) له منځه وړي.

د سفر څخه د کور په لور تلل او د کورنيو غړو جمع ملگرو ته ډالۍ اخیستل د انساني فطرت يا که په ځانگړې توگه ورته يادونه وکړم د افغانانو له نېکو او غوره کلتورونو څخه شمېرل کيږي.

دا په څه مانا؟! خپلې کورنۍ او يا ملگرو ته د سفر په اوږدو کې د ډاليو اخیستل، ډېر تفسيرونه او ماناگانې لري.

لومړۍ، د سفر په اوږدو کې د خپلو کورنيو او يا ملگرو د يادولو او د هغوی سره د مينې درلودلو په رسم.

دویم، د سفر د ځای څخه د يوې خاطرې درلودلو په رسم.

درېم، همدارنگه د کورنيو او ملگرو لخوا هم د مسافر څخه د سفر له ځايه د ډاليو راوړلو د تمې په رسم، دا په څه مانا؟!

طبيعي خبره ده، کله چې زمونږ د کورنۍ او يا له ملگرو څخه کوم يو چېرته سفر کوي، نو په ناڅاپي توگه، د نوموړي کس څخه د ډالۍ راوړلو هيله لرو که څه هم په ژبه ورته ونه وايو، دا ځکه چې غواړو د ياد کس څخه د سفر له ځايه يوه نښه او يا هم نښانه له ځان سره ولرو.

د مثال په توگه، کله چې زمونږ دکورنۍ له غړو او يا هم د ملگرو له ډلې څخه کوم کس د حج فريضې د ادا کولو په پار مکه مکرمې ته ځي او بېرته راگرځي، کله چې يې پوښتنې ته ورځو، طبيعي خبره ده چې دا تمه لرو چې اوس به يو څه راته راکوي او د سوچ سره سم، مونږ او تاسو ته يو څه راکوي، آن که يو جوړ تسبیح هم وي، نو دلته دی چې مونږ ترې خورا ډېر خوشاليږو او ترې ډېره مننه کوو.

د پورتنی حدیث په مصداق سره، دا مهمه نده چې ستاسو ډالی خومره ارزښت او یا قیمت لري، مهمه دا ده چې حتما خپلو خپلوانو او ملگرو ته ډالی واخلي، په رښتیا هم د یادو کسانو ډېر د خوشالي او د خوښي سبب کېږي.

پیامونه

په دې برخه کې غواړم فارس ولایت (شیراز) ته د خپلو مل ملگرو پیامونه یا هم تجربې را واخلم او ستاسو سره یې دلته شریکې کړم. په لومړي کې غواړم خپل شخصي نظر او تجربې ستاسو درانه حضور ته وړاندې کړم.

د سفر په پایله کې تاسو سربېره پر دې چې د الله (جل جلاله) د خلقت په راز او رمز باندې پوهېږئ، تاسو به د تېرو انسانانو، پادشاهانو او سلطنتونو په هکله هم پوره پوهه ترلاسه کړئ، هغه په څه مانا؟!

د تېرو انسانانو د تاریخ مطالعه، څه عیني (میداني) مطالعه وي او څه هم کتابخانه یي؛ تاسو ته به دا در زده کړي چې د تاریخ په اوږدو کې کوم سلطنتونه او پادشاهي چې تېرې شوې دي؛ په اصل کې دوی د دې په هکله فکر نه دی کړی چې تاریخ به ضرور د دوی د کړنو او اعمالو په هکله فیصله کوي او د دوی حکومتونه، سیاستونه او اعمال به حتما د راتلونکو نسلونو لپاره په دوو بڼو تفسیرېږي.

- یا به تېر حکومتونه د نبی الگو او (سرمشې) په توگه وي.
  - او یا به هم تېر حکومتونه د بدې الگو په توگه یادول کېږي.
- همدارنگه د انسانانو تاریخي مخینه هم په پورتنی بڼه مطالعه کېږي.

يا به دا انسانان د راتلونكو نسلونو لپاره د نبي الگو او وړ اشخاصو په توگه وي او يا به هم د عبرت او پند شخصيتونو په توگه.

هيله مې دا ده چې هر حکومت او شخص بايد داسې يو تاريخ له ځانه پرېږدي چې خپلو پلويانو او يا هم خپل ملت ته يې د خير او نېکمرغۍ سبب وي. دا ځکه چې تاريخ به ضرور د هر حکومت او شخص په اړه پرېکړه وکړي چې له دې دوو حالتونو څخه به لري نه وي: نېک شخصيت او فاضله حکومت يا به د ناکاره کس او حکومت په توگه ياد او معرفي شي.

نېک شخصيت او فاضله حکومت، هله کيدونکې دي چې اشخاص او حکومتونه د الله (جل جلاله) له وېرې، د قرآن په رڼا کې او د بشريت د لوی ناجي حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) په قدم باندې قدم کيږدي او نورو انسانانو ته خالصانه د خدمت جوگه وگرځي.

په درنښت

اعجازالحق "محرابي"

۱۴۰۲-۱۱-۲۶

لکه څرنگه چې الله پاک په قرآن الکریم کې فرمایي: (فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ). (جمعه: ۱۰)

ژباړه: بیا کله چې لمونځ ترسره شي، نو په ځمکه کښې خواره شئ او د الله (جل جلاله) فضل ولټوئ.

د الله (جل جلاله) د پورتنی حکم په مصداق سره، مونږ هم په ټولیزه توګه له یوه ډله ملګرو سره، د الله (جل جلاله) د ځمکې یوې برخې ته، یانې د ایران هېواد فارس ولایت (شیراز ښار) ته خواره شوو.

له یاد ښار څخه د لیدلو انګېزه مو، د تاریخي مخېني د درلودلو سربېره، په یاد ښار کې د تاریخ د مشهورو څېرو د ژوند کولو درک، هم و.

یاد ښار تاریخي ځکه دی، چې له میلاد د مخه، د نړۍ یو له پخوانیو مراکزو څخه چې د تخت جمشید په نوم شهرت لري، په یاد ښار کې موقعیت لري. دا ځای د هغه وخت، له په زړه پورې او بې بدیله کارنامو څخه شمېرل کېږي، دا هغه پخوانی مرکز دی چې د هغه وخت په لویو ډبرو باندې منظم، مزین او حکاکي شوی دی. یاد ښار له تاریخي اړخه ځکه د توجه وړ دی چې دا ښار د حضرت حافظ او سعدي ټاټوبی دی او همدارنگه د یادو لویو شخصیتونو زیارتونه هم، په همدې ښار کې موقعیت لري. چې دا دواړه شخصیتونه د ادب، غزل، پند او د حکمت په آسمان کې د لمر په شان هسک ځلیدونکي شخصیتونه دي او هر د ادب مینوال یې دې ته لېواله کړی ترڅو د دې ښار څخه لیدنه وکړي.

د همدې په پار د حضرت سعدي یو حکایت او همدارنگه د حضرت حافظ له یو غزل څخه یو بیت، د دې سفر د تحفې او خاطرې په پار، تاسو ته په وړاندې کولو سره خپلې لیکنې ته دوام ورکوم.

حكايت: يو حكيم خپل زوی له ډېرو خوړلو څخه منع كوي، ورته وايي: ډېر خوړل (مړنېست) خلك په ناروغۍ اخته كوي. زوی يې وويل: اي پلاره! لوړه خلك وژني. اوريدلي دي نه دي چې پوهاند وايي: په مړنېست مړه كېدل او په لوړه وړل. پلار يې وويل: له اندازې سره! كلوا واشربوا و لا تسرفوا.

همدارنگه د حضرت حافظ يو بيت دی چې زما په زړه كې يې ځانگړې ځای نيولی دی.

بر سر تربت ما چون گذری همت خواه - که زیارت گه زندان جهان خواهد بود.

كله چې زمونږ د روضې څخه ليدنه كوي؛ نو همت وغواړئ!

ځكه چې تكړه خلك د همدې ځای څخه، ليدنه كوي.

مونږ هم په همدې توگه د نورو ليدو كتو سربېره، د حضرت حافظ له روضې څخه هم ليدنه وكړه او د زړونو په دې مټين شخصيت، پر روح مو بې شمېره دعاگانې وكړې.

په پای كې د الله (جل جلاله) له دربار څخه د ځان او د سفر ملگرو ته مې د لوړ همت، استدعا كوم.

په مينه سره

عبید، عبید الله "غزنوي"

اصفهان - پوهنتون

۱۴-۱۱-۱۴۰۲

اجازه را کړئ له دې جملو سره پيل وکړم، که غواړئ د يو کس شخصيت وپېژنئ؛ نو ورسره سفر وکړئ. که غواړئ د ملگري په حقيقت باندې ځان پوه کړئ نو يوځل د ملگري د خواهش او هيلې خلاف نظر وړاندې کړئ. د انسان واقعي خپره په سفر کې او د ملگرو زغم مو په انتقاد کولو باندې ډېر ښه درته جوتيري.

په رښتيا، دکال ژمی و، هوا ډېره سره نه وه، د پوهنتون ونو خپلې ښکلاگانې ساتلې وې، الوتونکو خپلې سندري زمزمه کولې، د مني پاڼو خپل شور (غر) ساتلی و. زده کوونکو نږدې سمستر پای ته رسولی و. په دې کې، ځينو زده کوونکو خپلو ټاټوبو ته د تگ په پار خوشالي او مستی کولې، ځينې زده کوونکي د خپلو نمرود اعلان څخه په ويره وو، ځينې هم د سمستر پای ته رسېدلو ته خوښ وو.

سربېره پر دې اندېښنو، کله به چې مونږ د افغانستان محصلين د ليلې څخه بهر ته وتلو؛ نو د ايراني محصلينو خوشالي به مو ليدله چې د خپلو کورنيو ترڅنگ به کور ته د تگ لپاره يې کوله. نو زړونه به مو د خپل هېواد او کورنيو لور ته مات شول او په زگيروي به شوو، د وطن خاطرات به لکه د تسبیح او د مرواريدو د ارزښتناکو دانو په څېر، زمونږ په ذهنونو کې يو د بل پسې تاو او راتاو شول. په همدې وخت کې و چې زمونږ ځينو ملگرو په گډه سره زمونږ د خور او خوښ مزاجه ملگري او وطنوال، اعجازالحق محرابي سره د سفر ترتيب برابر کړ. نوموړی هم د داسې يو ولايت (غزني) څخه دی، چې تل يې نوم په تاريخ کې د شعر، ادب، مينې او حماسو سره مل دی، دا چې نوموړي مونږ ته د انگليسي ژبې تدريس کولو، نو د همدې په پار مو نوموړي ته د استاد لقب ورکړی او په رښتيا هم چې نوموړی زبردسته استاد و. همدارنگه نوموړی د استاد ترڅنگ په ليليه کې زمونږ يو له ښو ملگرو څخه شمېرل کيدلو. که څه هم دا ممکنه نه ده چې د محصلي د خوړو

خاطراتو او کيسو څخه داسې په آسانه تېر شم، خو مجبوراً نورې کيسې دې پاتې شي بل وخت ته.

نن ورځ (۸-۱۱-۱۴۰۲) جمعا پنځه مگرو سره خپل سفر پيلوو او د سفر مقصد مو د ايران هېواد سوېل لويديځ ښار، فارس ولايت (شيراز ښار) ته دی او دا د ايران هېواد يو له تاريخي ښارونو څخه دی چې تل د شعر او عرفان، صفا او صميميت او د اتلانو په ټاټوبي باندې مشهور دی.

مونږ هم په همدې سره، د مينې، ساده، با نزاکته، مهربانه او ريښتینو خلکو ښار (شيراز) کې د يو څو ورځو لپاره مېلمانه وو او د شعر او ادب د لويو شخصيتونو (حضرت حافظ او سعدي) د زيارتونو سربېره د هخامنشيانو د لويې ماڼۍ (تخت جمشيد) چې په خپل وخت کې د نړۍ د لويې امپراطورۍ له مراکزو شمېرل کيده، څخه مو هم له نږدې ليدنه وکړه او د فارس د لويو شخصيتونو او تاريخ په هکله مو ډېر مالومات ترلاسه کړل.

ياد سفر مونږ ټولو ته ډېر ښه او گټور و او د لويو انسانانو له زيارتونو څخه مو هم ليدنه وکړه چې دا ټول موارد د فارس تمدن د هويت بېلگه او د لويو وياړونو استازولي کوي. په دې سفر کې مو نور هم ډېر څه زده کړل چې د خپلو ذهنونو د بډايتوب لپاره مو ډېر گټور و.

په پای کې، زما ځانگړی پيام ټولو عزيزانو ته دا دی.

مهمه نده چېرته ياست، څه په هېواد کې څه بهر کې، د تاريخ په هره مرحله کې چې ياست، د هرې جغرافيا سره چې تعلق لری، د هر مذهب سره چې تعلق لری، په هره ژبه چې خبرې کوی او په هر جنسيت چې ياست، حداقل بايد د يو، دوو او يا هم زياتو، کلنو په اوږدو کې د خپل چاپېريال څخه بهر سفر وکړی. ستونزه نه لري که سفر مو ډېر مزین او ديپلوماتيک يا رسمي هم نه وي، کولای شي، ستاسو

له فهم او درک سره خورا ډېره مرسته وکړي، ترڅو د يوې ټولنې له واقعيتونو څخه د خپل وجدان د اصولو پر بنسټ خبر شئ.

د دې تشبیه داسې ده، چې نور نو یوه ونه ونشي کولای؛ ستاسو څخه د لوی ځنگل ښکلا پته کړي، د انگریزانو په وینا هغه څوک کولای شي لندن وپېژني چې روم او پاریس یې هم لیدلی وي.

سفر ستاسو سره دا مرسته کوي چې ستاسو فکر نسبت نورو انسانانو او ټولنو ته بدلون ومومي او ټول له يوې زاويې او ذره بين څخه ونه گورئ او د خپلو ښو او بدو، معالج خپله واوسئ.

غواړم د حافظ په لاندې شعر باندې خپلو خبرو ته د پای ټکی کېږدم.

عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت

که گناه دیگران بر تو نخواهند نوشت

من اگر نیکم و گر بد، تو برو خود را باش

هرکسی آن درود که عاقبت کار کشت

آصف الله "آرین"

۱۴۰۲-۱۱-۱۵

اصفهان - پوهنتون

زما د خبرو بنسټ، د الله پاک کلام، د غافر مبارکه سورې، ۲۱ آیت دی. آیا دوی کله په ځمکه کښې گرځېدلي نه دي چې د هغو خلکو عاقبت یې لیدلی وای چې له دوی څخه مخکې تېر شوي دي؟ هغوی له دوی څخه زیات قوي ول او له دوی څخه یې زیاتې قوي نښې نښانې په ځمکه کښې پرې ایښي دي. خو الله (جل جلاله) د هغو په گناهونو هغوی ونيول او له الله (جل جلاله) څخه د هغو ژغورونکی هیڅوک نه و. (ژباړه)

په لومړي قدم کې ځای لري، چې د خپل لوی او سپیڅلي الله (جل جلاله) څخه د ټولو راکړل شویو نعمتونو په پار شکر او مننه وکړم. دا نعمتونه الله (جل جلاله) د خپل ځانگړي صفت، منعم والي په پار، خپلو بندگانو ته بخښلي دي.

دا نعمتونه، د انسان له هېڅ څخه پیدایښت د آدم علیه السلام په بڼه. سربېره پر دې نور لوی نعمتونه، اسلام او د مخلوقاتو پیدا کول د قرآن کریم د قانون په رڼا کې او همداسې نور نعمتونه چې د بشر د کشف له توان او وړتیا څخه لرې دي. د الله (جل جلاله) د نورو نعمتونو سربېره، د ځمکې پر سر سفر کول دي، چې د اسلام مقدس دین له نظره، په هغه کچه چې انسانان یې په اړه فکر کوي، خورا مهم او اړین گڼل کېږي. د قرآني زده کړو په رڼا کې، د سفر فلسفه هم یو لږ مهم او حیاتي موضوعات لري.

د سفر فلسفه د قرآني زده کړو په رڼا کې.

د سفر تر ټولو اړین، لوړ او گټور هدف د ماهیت له اړخه، د الله (جل جلاله) قدرت ته، د انسانانو متوجه کول دي؛ ځکه الله (جل جلاله) په خپل مبارک کلام کې د سفر پایله، انسانانو ته د کایناتو د منظم خلقت په اړه پوهاوی او د خپل ذات د بیوالي او ځواک په اړه توجیه کولو ته اشاره ده، په دې مانا چې څه دا سفر آفاقي وي او څه هم انفيسي، په پایله کې یې انسانان باید د الله (جل جلاله) د خلقت

په اړه فکر وکړي او د منظم خلقت په راز او رمز باندې ځان پوه کړي او ترڅنگ يې د الله (جل جلاله) بندگان بايد په ځمکه کې د خپل ارزښت او مقام په هکله هم پوه شي.

همدارنگه د يادولو وړ ده چې د اسلام مبارک دين له نظره د سفر ارزښت خورا ډېر دی، په همدې پار په قرآن الکریم او د رسول الله په مبارکو احاديثو کې سربېره پر دې چې د سفر په ظاهري آثارو لکه (د سفر څخه د انسانانو خوند اخیستل)، د سفر د معنوي ارزښت هم يادونه شوې ده، چې په پايله کې يې سفر کولای شي، د انسانانو باطني حالت هم ښه کړي.

فلهذا د قرآن کریم له نظره، سفر داسې يو فرصت دی، چې موجوده انسانان کولای شي د تېرو خلکو د ژوند په اړه ځان خبر کړي، د سفر په پايله کې مونږ د تېرو انسانانو د ژوند، ويجاړو شوو کورونو، تمدنونو، مال او ثروت په هکله چې په خپل لنډ ژوند کې ورڅخه برخمن وو، خبرېږو.

❖ د سفر له برنامو څخه اړين درسونه.

- د الله (جل جلاله) د کمال په اړه پوهه ترلاسه کول.
- د دنيا د لنډ مهالې برنامې په هکله پوهه ترلاسه کول.
- په دې باندې ځان پوهول، چې د انسان د زوکړې پيل په اصل کې په آفاقي او انفيسي نړۍ کې د سفر پيل دی.
- د سفر ملگري بايد مشترکه مفکوره ولري، ځکه چې د آفاقي سفر دنده د الله (جل جلاله) د خلقت په اړه فکر کول دي.
- په سفر کې د پوه مشر ټاکل.

زما د خبرو لنډيز دا چې، په (۸-۱۱-۱۴۰۲) د يو څو خوږو ملگرو سره مو د تاريخ معروفو او نېکو څېرو (حضرت حافظ او سعدي رحمة الله اجمعين) ټاټوبي فارس ولايت (شيراز ښار) ته سفر درلود چې خلاصه په ډېرو موضوعاتو او د بحث وړ عنوانونو باندې په ډېره خلاصه توگه په څو لنډو ورځو کې پوه شوو.

په ځانگړې توگه، کله چې مې د پورته دوو لويو شخصيتونو (حضرت حافظ او سعدي) له زيارت څخه ليدنه کوله او د انسانانو ډلې ډلې مې ليدلې چې له مسلمانې او غير مسلمانې نړۍ څخه، د دې شخصيتونو زيارت کولو لپاره راتلل؛ د خپل ځان سره مې دا فکر وکړ چې دا څومره لوی شخصيتونه وو، چې نن ورځ هم د موجوده انسانانو لپاره ژوندي دي او د دوی کارنامې او آثار په حقيقت کې د شعر او غزل په بڼه د الله (جل جلاله) او د انسان پېژندنې په هکله دي.

نن ورځ، د بشر د ژوند ژغورنې ضرورت دا دی، چې په ټوله سره د داسو لويو شخصيتونو ژوند او کارونه، قدم په قدم تعقيب کړو او د خپل ژوند نصب العين يې وگرځوو.

په پای کې، د خپل قدرمن ورور اعجازالحق محرابي څخه د دې سفر د مديريت په پار د زړه له تله مننه کوم او د دې اعتراف کوم چې په دې سفر کې مې د نوموړي شخصيت څخه ډېر څه زده کړل او همدارنگه زه د محرابي صاحب د زده کوونکي افتخار هم له ځانه سره لرم.

په مينه او درنښت

شکرالله "محمودي"

اصفهان - پوهنتون

۱۴۰۲-۱۱-۱۶

زما د شيراز سفر تجربې، د مختلفو فرهنگونو سره پېژندگلوې او د نوي شخصيتونو او خپرو سره پېژندل وو. همدارنگه په ياد سفر کې مو د دوو لويو موزېمونو څخه هم ليدنه وکړه، يادو موزېمونو په تخت جمشيد او په شاه چراغ زيارت کې موقعيت درلود. د دې موزېمونو د ليدلو په پايله کې زما علم، پوهې او درک نسبت نړۍ ته بدلون وموند او همدارنگه د ياد سفر څخه زما بله تجربه دا ده چې، سفر کولای شي مونږ د ورځنيو اندېښنو څخه لرې وساتي او انسان ته مثبتې انرژي ورکوي.

زما په شخصي اند، سفر د انسان شخصي پياوړتيا، پوهې او د ژوند د ښه والي په برخه کې خورا ډېره مرسته کوي.

سفرونه د نورو خلکو د کلتورونو، طبيعي مناظرو، او ښکلو ځايونو څخه د کشف او ليدلو لپاره بهترين فرصت دی.

سفر مونږ ته دا امکان په لاس راکوي چې د نړۍ د نورو خلکو د ژوند پر حالاتو خبر او د نويو خپرو او خلکو سره پېژندگلوې پيدا کړو.

سفر، انسانان د ستونزې پر وړاندې پياوړې کوي او د دې سبب کېږي چې په خپل ځان او کلتور باندې وياړ وکړي. سفر بې ساري خاطرات زمونږ په ذهن کې رامنځته کوي او کولای شي زمونږ ژوند ته اساسي بدلون ورکړي. د سفر په پايله کې، د نورو خلکو او کلتورونو سره د پېژندگلوې ترڅنگ مونږ ته مثبت پيام راکوي او سفر په نړۍ کې د کلتورونو د تبادل په برخه کې خورا ډېره مرسته کوي.

زما لپاره د شيراز سفر د ښو خاطراتو له ډلې، د سفر په وروستۍ ورځ د تخت جمشيد د ليدنې څخه وروسته، د فارس ولايت (شيراز ښار) د کلتوري لباسونو اغوستل او په يادو کاليو کې انځور اخيستل خورا ډېر جالب و او زمونږ ټولو لپاره يې ډېر د خوشالي احساس را په برخه کړ.

د شيراز ښار سفر، زما د ژوند يو له ښو سفرونو څخه شمېرل کيږي، دا ځکه چې په دې سفر کې مو د شيراز له تاريخي ښار، ښکلې معمارۍ، موزيمونو، مينه ناکو خلکو څخه ليدنه او د خوندورو خوړو په پايله کې مو، په ذهن کې بې سارې خاطرې پاتې شولې.

امين الله "کوهي"

اصفهان - پوهنتون

۱۹ - ۱۱ - ۱۴۰۲

پایله!

د دې کتاب د بحث اساسي محور او لیکنې موخه، د ځمکې پر سر د سفر کولو گټې، لارې چارې او فلسفې بیانول وو.

زمونږ په ټولنه افغانستان کې متاسفانه، سفر ته دا ډول تعریف ورکول کیږي: یو څو کسان، یو ځای ته تلل، هلته پخلی کول، خواړه خوړل او مستي کول.

خو داسې نده، د سفر له اساسي موخو څخه، لکه څرنگه چې الله (جل جلاله) په

کراتو سره په خپل مبارک کلام قرآن کریم کې ورته اشاره کړې، چې د آفاقي سفر

موخه، د الله (جل جلاله) له نورو مختلف النوع ژوندي موجوداتو، کلتورونو،

مذهبي فرقو، طبیعي مناظرو او حیواناتو څخه ځان خبرول او مطالعه کول دي او

د خپلو شته مواردو سره یې پرتله کول، ترڅو حقایقو ته لار پیدا کړي او دې یقین

ته رسېدل چې په رښتیا هم د دې ټولو منظمو، مختلف النوع او رنگارنگو کایناتو

تر شا حتما خالق شته چې هغه الله (جل جلاله) دی او همدا خالق به بېرته لکه

څرنگه یې چې دا دنیا رامنځته کړله، آخرت به هم همداسې رامنځته کړي او هلته

ده چې د دې نړۍ حساب او کتاب به ترسره کیږي.

سفر ته که یو تشبیهي مثال وړاندې کړم هغه داسې چې، دې دنیا ته زمونږ راتگ،

درس او آزموینه گڼل کیږي.

او په آفاق کې سفر ته کولای شوه دې درس او آزمویني د آزمایشگاه تشبیه ورکړو،

چې ژوندي مخلوقات د سفر په پایله کې، د تېرو مخلوقاتو د پاتې شویو آثارو،

تمدنونو، ودانیو او د ورته نورو لیدو او کتو په پایله کې، آزمایش کوي او د خپل

ځان د بدلون لپاره ورڅخه الگو اخلي.

همدارنگه، په پورتنۍ ليکنه کې مو تاسو ته د ښه سفر کولو ځينو اړينو او مهمو لارو چارو ته هم کتنه کړې ده. ترڅو تاسو، د گټور او ښه سفر په هکله خبر کړي او د خپلو سفرونو لپاره ترې گټه واخلي.

بلاخره، پر ځان يې ضرور بولم چې له خپلو ټولو مل ملگرو څخه د زړه له تله مننه وکړم؛ دا ځکه چې ما هم په دې سفر کې له دوی څخه ډېر څه زده کړل، ښه وخت مو سره تېر کړ چې همدا ښه توب او گټور موضوعات مې ټول د همدې کتاب په ښه ستاسو درانه حضور ته وړاندې کړي دي.

په پای کې، ستاسو ټولو ښاغلو/ آغلو لوستونکو څخه په خورا درنښت او عاجزانه توگه هيله کوم، که د لوستلو پر وخت له کومې ټايپي، معنايي او يا هم مالوماتي ستونزې سره مخامخ کېږئ، نو د خپلې مهربانۍ او لورښې په پار ما ترې خبر کړئ، ترڅو د اصلاح لپاره يې اقدام وکړم؛ دا ځکه چې انسان يو عاجزه مخلوق گڼل کېږي.

په مينه او درنښت

اعجازالحق "محرابي"

۱۴۰۲- ۱۲- ۲۰

اصفهان - پوهنتون

ماخذونه

۱. القرآن الکریم

۲. نبوی احادیث

۳. ربنتین، صدیق الله (۱۳۳۴). د هند سفر. پنبور، پنبتو تولونه.

۴. زغم نسیمی، محب الله (۱۳۹۹). د لیکوالی عملی لارښود. کابل، ایلینو
خپزندویه تولونه.

۵. بنکلی، اجمل (۱۳۸۹). د ژباړې اصول. جلال آباد ښار، مومند خپزندویه
تولونه.

۶. هاشمی، سید محی الدین (۱۳۷۲). د لیکوالی فن. پنبور، دانش
خپزندویه تولونه.

۷. رحمان دوست، جواد و بهنام فر، محمد (۱۴۰۱). سیر آفاقی و برداشت
های مولوی از آن در فیه مافیه. پژوهشنامه متون ادبی دوره عراقی، ۳(۳)،
۵۴-۳۹.

۸. فضیلت، محمود (۱۳۸۴). دوسفر (علمی - پژوهشی). نشریه دانشکده
ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱(۱)، ۱۳۹-۱۷۰.
۹. فخار نوغانی، وحیده (۱۳۹۳). بررسی معانی سفر آفاقی و دستاورد های
آن از منظر عرفای مسلمان. فصلنامه عرفان اسلامی، ۱۱(۴۲)، ۱۴۱-
۱۲۲.

۱۰. حیدری نوری، رضا (۱۳۹۴). سیر آفاقی در سلوک عارفانه عطار.
فصلنامه عرفان اسلامی، ۱۳(۵۲)، ۲۳۶-۲۱۹.

۱۱ . میرباقیری فرد، سید علی اصغر (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل جایگاه سفر آفاقی در متون عرفانی. /دب فارسی، ۱(۶)، ۷۲-۵۷.

د سفر انځوريز کڅوړه

لومړی شپه، مهمان پډير پردیس هوتل

لومپی ورغ، د حضرت حافظ روضه

لومپى ورځ، د حضرت سعدي روضه

لومپی ورخ، د کریم خان زند ارگ

لومری ورخ، د شاه چراغ زیارت

لومپی ورخ، د شاه چراغ داخل (موزیم)

دوهمه ورځ، تخت جمشید

دوهمه ورځ، تخت جمشيد

استاد عبيدالله غزنوي

آصف الله آرين

شكرالله محمودي

امین الله کوهی

اعجاز الحق محرابي

د شیراز کلتوري جامې

د سفر وروستی انځور، د کاراندیش اډه

و تمت کليمه بالخیر!

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**